

Tized-, valamint mindenféle mérlegek és súlyok,

minden üzlet vagy iroda számára alkalmasak a legnagyobb választékban és a legutányosb árakon mindig kapható

SCHUK N. és TÁRSA

gyári raktárában, a király-utca, sarkán Pesten.

Tűz és feltörés ellen ment pénz-, könyv- és oklevélszekrények, ládácskák, patentírozott biztossági záruk (feltörés ellen mentesen) raktára 60 krtól 9 frtig darabját.

Másoló-gépek, gép-sodronyszegek, gépszijjak a legjobb talpbőrből.

Vízhatlan abroszok, bélyegsütő harapófogók, bélyegző ólom sat.

Árjegyzékek bérmentve.

Csomagolás s elszállítás ingyen.

2061 (6-6)

Szerencsén van a t. cz. közönséggel tudatni, hogy az ünnepezt hazafi Deák Ferencz ur megengedte, miként egy új szerkezetű asztal

Deák-tolla

név alatt készített és hozunk forgalomba.

Hogy ezen kiváló kitüntetésnek némiképp megfeleljünk, a nyereség egy részét a Deák Ferencz ur vétnöksége alatt álló árva-intézetnek ajándékoztuk föl, és egy bizonyos összeget e célra már át is adtuk; másrészt azon voltunk, hogy ezen toll minőségénél fogva is méltó maradjon a kitűnő névhez, melyet visel.

Az egyetlen forrást Magyarhon számára

Leitner M. L. pesti kereskedő

ezrege bízunk, a ki köteles lesz szabott árt megállapítani és nagybanvásárlóknak megfelelő árleengedést nyújtani.

Tisztelettel

D. Leonard et Catwinkel.

aszéll-íróll-gyárosok

Birmingham, Páris és Kölnben.

Vonatkozással a fentebbi hirdetésre, tisztelettel üzletbarátainknak stb. cz. íróközönségnek, ezen tollat ajánlani bátorodom, azon megjegyzéssel, hogy az különös gondnal elkészítve, minden kéznek megfelel, és náram három reádbeli M. F. és E. F. hegygyel, — Deák Ferencz arczképével díszített tokban, — árukatok.

Egy tok ára 1 ft 40 kr.

2081 (10-10)

LEITNER M. L.

papírkészítés, üzletkönyvek-gyára, vonalzó-intézet, könyv- és könyvnyomda. — Iroda és raktár Lipótvárosi templomter, három korona-utca sarkán 14. szám alatt.

Gazdasági gépek.

A közelgő időnyre nem mulasztom el, a t. cz. földbirtokosokat s mezei gazdákat mindennemű

locomobile, cséplőgépek

(gőz- és járgányerőre),

vetőgépeim és szállítható malmaimra stb.

figyelmeztetni, s illetőleg azokat a legjobban ajánlani. Mindazon uraknak, kik különösen a külföldi gyártmányok iránt bizonyos előszeretettel viseltetnek, bátor vagyok csak azt megjegyezni, — miszerint minden alkalmat megragadván, a külföldi versenytől soha vissza nem riadtam — sőt nyilvános küzdőterre is felhívám őket, — azon helyzetben vagyok, hogy számtalan vevőmet megnevezhetem, kik gépeimet szilárd munka s jó anyagra nézve, az angol gyárakból kikérült gépeknek jóval elibe helyezik.

Illustrált árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek meg.

A árak a legolcsóbbra határozvák osztr. ért. bankjegyekben.

Raktár Pesten: feldunator 16-ik sz. alatt.

Sigi G.

gépgyára, Alsergrund, Bécsben.

2108 (2-6)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gustav. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1867 (egyetem-utca 4-dik szám alatt.)

„Isten áldása Cohn-nál!”

4 millió 800,000 márkán felüli

nagy

PÉNZTŐKE KISORSOLÁSA,

engedmenyelve és biztosítva az államkormány által.

Huzás kezdete folyóhó 13., 14. és 15-én.

Csak 4 oszt. ért. forint az ára fel eredeti államsorsjegyeknek, egész sorsjegye 8 ft. (nem ígervény), melyek általam a pénzüsszeg bérmentes felküldése mellett még a legelővábbra eső vidékre is megküldenek.

Csupán nyerevények huzatnak ki.

Főnyerevények: 250,000, 225,000, 150,000, 125,000; 2-szer 100,000; 2-szer 50,000, 30,000; 2-szer 25,000; 3-szor 20,000; 4-szer 15,000; 2-szer 12,500; 2-szer 12,000; 4-szer 10,000; 2-szer 8,000, 7,500; 3-szor 6,000; 8-szor 5,000; 4-szer 4,000; 4-szer 3,750; 10-szor 3,000; 95-szor 2,500; 60-szor 2,000; 6-szor 1,500; 5-szor 1,250; 4-szer 1,200; 221-szer 1,000; 5-szor 750; 226-szor 500; 6-szor 300; 235-szor 250; 105-szor 200; 10,500-szor 117; 8423-szor 100 stb. marka.

A hivatalos pénzüsszegnyerevények, valamint a hivatalos sorsbuzási lajstromok az eldöntés után azonnal megküldetnek. Részvevőimnek az ausztriai államokban már 22 ízben fizettetett ki a nagy sorsjegyet.

Cohn Láz. Sám.

bank- és váltóüzlete Hamburgban.

2128 (2-2)

Biztos és gyors kiirtása

patkányok s egereknek,

egy cs. kir. kizár. szab. patkány- s egérpusztító szer által gyorsan formában.

Egy darab ára 50 kr. a. é. F) 1969 (16-19)

Valódi minőségben kapható:

PESTEN: Török József gyógyszerész urnál, király-utca 7-ik sz. a., továbbá:

N. Becsekerek: Nodelkovits. — Csaktoanyan: Kárász A. — Eperjesen: Zsembery J. — Jassenova: Dudovits J. — Keszthelyen: Wünsch F. — Kolozsvár: Wolf J. — Pozsonyban: Scherz Fülöp. — Sopronban: Pachhofer. — Soborsin: Franke A. — Szombathely: Pillich J. — Varsóban: Halder D. F. — Veráczban: Bécs J. K. uraknál

STÖCKBAUER JÁNOS

cs. kir. szab. asztalosmester Pesten, kismező-utca

36-dik szám alatt.

ajánlja vendégfogadások, kávézók, ezukrázók, mészárosok s fényképészeknek az általa feltalált, s évek hosszú során az illetők általános megelégedésére használatban levő, most tetemesen megjobbitott és szabadalommal ellátott

hűtő-készülékeit

(Kühl-Apparate),

melyek csekély jég felhasználásával minden kívánalomnak tökéletesen megfelelnek. — E hűtő-készülékek a szükséglethez képest s a helyiséghez mérve — minden megkívánt nagyságban készíttetnek, 1 akótól 2 akóig, azaz: 30 pintet tartalmazó hordókban, élelbiut osztálylyal vagy anélkül; épenugy készíttetnek legmentesen zárolt hűtő-készülékek is — jéghasználat nélkül — melyet a szilárd és tartós munka maga kezkesedik.

Ajánlkozik továbbá lakozására s azok befénására ét-szobák, termek, kávéházak stb. számára.

Átvállal egyszersmind mindennemű

butor- és építési asztalos munkákat,

melyek kivitelét a legutányosb áron s gyorsan eszközli.

Vidéki megrendelések, utánvét mellett, gyorsan és pontosan teljesíttetnek.

2116 (2-3)

20-ik szám.

Tizennegyedik évfolyam.

Pest, május 19-én 1867.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy, négyszer hasábozott petit sor, vagy annak helye egyszeri ígatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígatásnál csak 7 krba számíttatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmennyeket elfogad Bécsben: Oppelík Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasensteín és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígatás után 30 ujkr.

Don Benito Juarez.

A mexikói dráma vége felé jár. Ha csak színpadi dráma volna, a függöny bátran le is gördülhetne már; mert a mi még hátra van belőle: azt a figyelmes néző könnyen kitalálhatja magától is. Így azonban végig kell játszani a szomorú zárjelenetet is.

A dráma egyik főszereplője Don Benito Juarez, a mexikói köztársaság elnöke, kinek jellemző vonásait mutatjuk be ezennel olvasóinknak, élete főbb mozzanatait pedig egy kitűnő időszaki írat nyomán *) közöljük.

Juarez mexikói bennszülött; azaz nem európai, hanem ősi-indián családból származott, nevezetesen a Zapetecos-indiánok törzséből, mely hajdan — a spanyol foglalás előtt — igen hatalmas volt s egy másik törzsszel, a Mistecos-indiánokkal együtt zömét képezi Oajaca állam lakosságának. Hogy egy bennszülött oly magas polczra emelkedhetett, mint ő, legbiztosb jele kiváló egyéniségének s magas tehetségének, mert azelőtt az állam főtitársáig, igen ritka kivétellel, csak európaiak, névszerint spanyolok tartottak igényt.

Juarez 1807-ben született Ixtlán helységben, mely nevezetes szülőtéről később Juarez városának nevezetett. Szegény, sőt nyomorult családból származván, gyermek- s első ifjúkorát sanyaru nélkülözések közt töltötte. De korán már egy oajacai gazdag család szolgálatába kerülván, itt fölsimerték képességeit s magasb hajlamait és taníttatták. Ügyvédi pályára lépén, ezen annyira kitűntette magát, hogy csakhamar békebíró, majd a tartományi törvényszék elnöke lön. Az Oajaca tartományi törvényhozó-testben mint képviselő vevén részt, itt a szabadelvű eszmék mellett küzdök soraiha állott, s a mi a mexikói politikuskok közt fehér hollónál nagyobb ritkaság, elveihez mindvégig hű is maradt. — 1846-ban a mexikói köztársasági kongresszusba is képviselőül választottott. Épen ekkor ütött ki az Egyesült-államokkal oly szerencsétlenül folytatott háboru. A háboru roppant költségei miatt az elidegeníthetetlen s épen azért „manos muertes“ (holt kezek) nevet viselő

*) Az „Unsere Zeit“ hatodik kötetéből.

papi és egyházi birtokokhoz kellett nyulni. Az ez iránti törvény kidolgozásában Juarez is tevékeny részt vett. 1848-tól 1852-ig szülő tartományának kormányzója volt s ez idő alatt a tartomány aránylag csöndes levén, itt jelentékeny javításokat vitt keresztül. Utvonulatokat építtetett, a népiskolákat s felsőbb tanodákat tetemesen szaporította, és az állam zavart pénzügyei rendezésében oly erélyt fejtett ki, hogy az előbb adósságokkal elhalmozott pénztárban, hivatala letételekkel jelentékeny készletet sikerült hagynia, míg a terhek mind törlesztve voltak.

A szabadelvűek tulnyomó befolyása

Ezalatt a szabadelvű pártnak ismét jobb kinézések kezdtek nyulni. A vad indián tábornok, Alvarez, ki függetlenségét eddig is mindig megbirta óvni s azért Santanától folyvást üldözöttet és háborgattatott, most nyílt lázadást intézett e diktátor ellen. Fölkelése mind nagyobb merveket öltött s az ország nagy része nyilván melléje állott. Juarez is visszatért száműzetéséből s a lázadó vezérhez csatlakozott. Cuernavacában, a Santanától elpártolt államok kongresszusában ismét szülőföldét képviselte s tevékeny részt vett az új szervezkedésben. E gyűlékezett Alvarez választotta Mexikó elnökeül, kinek kormányában Juarez az igazságügyminiszteri tárczát nyerte. E minőségében hirdette ki a róla nevezett „Juarez-törvényt“, mely a papság és katonaság különös kiváltságait eltörölte.

Alvarez még azon évben visszalépett az elnökségtől. A miniszterek is lemondtak. De Juarez az új elnök, Comonfort, Oajaca kormányzójává nevezte ki. A tartományban azonban lázadás tört ki, mely nagyon megnehezítette a kormányzó helyzetét. Sikerült mégis helyreállítania a rendet; s midőn 1857. hivataloskodásának ideje lejárt, abban ujra megerősített, sőt nemsokára államtitkárrá, majd a legfelsőbb törvényszék elnökévé neveztetett ki Comonfort által.

A következő évben Comonfort letétetvén Zuluaga által erőszakosan hivatalából, az alkotmány rendeletere szerint, hivatalánál fogva, Juarez lön törvényes utóda. A reakció azonban, Zuluaga vezérlete alatt, egyelőre hatalmasabb volt; a szabadelvűek több vereséget szenvedtek s Juarez kénytelen lön Veracruzban ülni föl kormányá székelyét. Így a köztársaságnak egyszerre két elnöke

s két fővárosa volt. A törvényes és szabadelvű kormány Veracruzban székel, és az északi és déli részeket és a partvidéket bírta, jövedelmei legfőbb forrása a veracruzai kikötői vámok voltak. A reactionarius kormány, melynek az ország belseje engedelmeskedett, Mexikóból adta parancsait, a papok által támogaték s kényszer-kölcsönökből és erő

DON BENITO JUAREZ.

szakos fosztogatásokból fedezte költségeit. Összeállítások alkalmával többnyire a reaktáriusok voltak a győztesek, de a szabadelvűek tetemesb segélyforrásokkal bírván, veszteségeiket könnyen helyre pótolhatták. A washingtoni kormány Juarez ismerte el törvényes elnöknek s támogatva erkölcsi befolyásával. Miramon, az ellenpresidens, Zulnaga utóda, hasztalan kísérte meg hatalmába keríteni Veracruz, sőt több ízben súlyosan megvertetvén, végre menekülni kényszerült. Juarez 1860-ban bevonulhatott végre Mexikóba s székhelyét az ország fővárosába tehetette át; kormányát most már az európai hatalmasságok is elismerték.

Az ország azonban nem élvezhetett belbékét. A polgárháború söpredéke tovább is zavarták s nyugtalaníták a kormányt. Juarez, midőn 1861-ben, a kongresszus által végleg megerősített elnöki hivatalában, melyet eddig csak ideiglenesen, mint Comonfort helyettese viselt, az eláradott rendtelenségek s fejét szintelen fel-felütő polgárháború ellen kénytelen volt a legnagyobb szigorhoz nyulni. Szigora talán túlszigor volt s rendszabályai erélyessége az erőszakosságig ment. Ellenségei támadtak. A kongresszus magá két erőse pártja oszlott ellene és mellette; tagjai közül 51-en nyilatkozatot intéztek hozzá, hogy tegye le a hivatalát, s ez ellenében 52-en, hogy tartsa meg azt.

De a belzavaroknál sokkal nagyobb válság fenyegette már Mexikót: az európai udvarok beavatkozása. Francia-, Angol- és Spanyolország 1861 októberében megkötötték a londoni egyezményt, melynek célja vala közösen lépni föl Mexikó irányában. Spanyolország, hihetleg hódítási vágyat táplált magában, a régi gyarmati birtokok emléktől ingerelve. S Franciaország sem volt ment saját hatalma terjesztésének vágyától. Angliát kereskedelmi érdekek vezették s azonkívül, mint tengeri hatalom, egyáltalában nem maradhatott hátra Franciaországtól ily vállalatban.

Juarez e válságos percek rendületlenül találták. Bátor elszántsággal tette meg a legcélzzerűbb intézkedéseket. Az ország s a különböző pártok, a közös veszély érzete által összetartásra intve, jobban csoportosultak a törvényes hatalom körül, mint míg a külveszély nem volt oly fenyegető. Juarez, kivált a hagyományos pénzügyi zavarok miatt, kénytelen volt mégis szigorú eszközökhöz, pl. kényszer-kölcsönhöz folyamodni, mint elődei. S a mellett, a pillanatnyi veszély elhárítására, vagy legalább fölfüggesztésére, békeárgyalásokat kezdett Orizabában 1862 januárjában. A tárgyalások egyelőre nem vezettek sikerre, de folyamuk alatt Juarez erélyesen fegyverkezett. A legszigorubb, valódi ostromállapotú rendszabályokkal fékezte a lázongási vagy engedetlenségi hajlamokat.

Mielőtt a harcmezőn valami elhatározó esemény történhetett volna még, sikerült Juareznek legalább két ellenségétől megszabadulnia. Az angolok és spanyolok, a február 19-ki conventio folytán, elhagyták a mexikói területet s a francziák, kik ez egyezményt el nem fogadták, maguk maradtak a csatáron.

1862 januárban merült föl először a francia részről megpendített eszme, hogy törültsék el Mexikóban a köztársasági kormányzat s Miksa, osztrák főherceg, választásuk mexikói császárrá. De még sem az ország, sem a trónjelölt nem nyilatkozott e javaslatra nézve, midőn a klerikális párt elnöki ellenjelöltet állított Juarezzal szembe: Almonte tábornokot. Diktatori hatalommal proklamálták elnöké, de az okiratot alig írta 150 ember alá. Juarez erősen érezte magát az ellenállásra s erejét összeszedve,

az ellene jövő francia és belerőt május 5-kén meg is verte Pueblánál. A belháború megkezdődött.

A köztársaság és a császárság — Juarez és a francziák által támogatott Miksa császár küzdelméi élénkebb emlékeztetében élnek még a hírlapvasó közönségnek, mintsem fölünk azok ismétlését követelné e helyen. Juarez, dacára a francia erők és vitézségnek több és több tért foglalt, támogatva az ország nagy többségétől. A francia terv, mely oly nagy reményekkel indult vala meg, tökéletesen megfűszült. A francziákra az északamerikai véres háború bevégyződésével, midőn Észak ismét fölléphetett a mexikói köztársaság mellett, azon kényszerűség állt be: cserben hagyni Miksa császárt s odahagyni Mexikót. A szerencsétlen főherceg, egy kalandor-terv valósítására vállalkozását bízalma is, melyet erélye a harcban s eszélyes reformjai a békében, jótékony intézményei a közoktatás és pénzügyek s iparvállalatok terén, oly méltóan s oly nagy mértékben szereztek meg számára.

A bekövetkezett katasztróf ismét urává teszi Juarezt a mexikói köztársaságnak. Őt azonban nemcsak a fegyver győzelme emeli a hatalom élére, hanem polgártársainak bizalma is, melyet erélye a harcban s eszélyes reformjai a békében, jótékony intézményei a közoktatás és pénzügyek s iparvállalatok terén, oly méltóan s oly nagy mértékben szereztek meg számára.

Reggeli kép.

Homok puszták — vándor hegyek között,
Fehér nyírfákkal benőtt zöld sziget;
A tájké hajnalfénybe öltözött
S a fák közt egy lány-gyermek visz vizet.

Setét szemében néma bánat ég
S arany hajában a szálló lehel
(Himbálva, mint a csüggő ág hegyét)
Játékot űzni, könnyű szerre lel.

Fölötte a fák fészkes madara
Itt-ott kiles az anyaszárny alól...
A gyermek aztán egy kis halomra
Függesztvén szemét, tövébe hajol.

S kiöntvén a sírnak szögében, egy
Nyíló rózsára, öntözö vizet:
Letérdepel s a gyenge kis kezek
Fohászkodóan terjeszkednek szét...

A felkelő nap fényes özőne
Könyes arcára veti sugarát...
S megkoszorúzza az ég dicsőre
Az édes anya árva magzatát!

Tóth Endre.

A Trattner-Károlyi könyvnyomda története.

(Vége.)

Trattner azon időben nemcsak Magyarországon első és legvállalkozóbb kiadója, hanem egyszersmind író is volt. A nyomdászatra vonatkozó egyik cikkében a következőket írja:

„Magyarországi könyvnyomtató-műhelyek 1777-dik évben. Nemzetünk előmeneteleit a tudományokban legjobban mutatja anyanyelvünkön készült és időrelőre készülő új könyvek és könyvnyomdák állapota. A könyvek a Tudományos Gyűjteményben és a két magyar újságunkban mindenkor hirdettetnek, de a mi könyvnyomtató műhelyeinkről eddig még senki semmit, és csupán csak az írhat, ki a művészségben jártas és tulajdon tapasztalásból minden műhelyeinknek állapotját ismeri. Én már néhány év óta erre figyeltem fordítottam; meglehet, hogy néhány hibákkal, de mégis a jövődö korra hasznos lehet, aztait látni, hogy hogyan szaporodott vagy kevesült az új könyvek, könyvnyomtató-műhelyek, szedők, nyomtatók, s papiros feldolgozásának számuk.

Valóban, ha az egy esztendő alatt nálunk készült magyar és más nyelven írt és kinyomtatott könyveket összeszámláljuk, örömnélkül nem nézheti a jó hazafi, annnyival inkább, ha röviden előhozom irodalmunknak okozandó hátráltatásait,**) ugymint: először, sehol nincsenek annyi kirekesztő engedélyek (exclusiva privilegia), mint nálunk,***) itt a könyvnyomtató egy fillér bizonyos haszonra számot nem tarthat, mert a mit vennének, azt nekik nyomtatni nem szabad; — ilyenek a kath. iskolás könyvek, schematicus, még az ABC-ék is, melyekre a m. kir. egyetemi nyomdának kirekesztő engedelmé van; tudjuk pedig, hogy legtöbb a kath. iskola, és így ezen könyveknek legnagyobb kelete is van.

„Másodszor: Ugyancsak a m. kir. egyetemi könyvnyomdának kirekesztő szabadsága van a zsidó és szerb nyelven írt könyvekre, a szerb nemzet jelenleg igen sokat nyomtatott, ebből is tehát az intézet igen szép hasznót vesz.

„Harmadszor: A debreczeni (városi) könyvnyomda 1814-dik évben a reform. új Énekeskönyvre kirekesztő szabadságot nyert 6 vagy 10 esztendőre; az új énekeskönyvet itt-ott új énekekkel föleszelték,****) sokat pedig kihagytak, úgy hogy az a régind színtén 10 ívvel kevesebbet tészet; — a régi Énekeskönyvek oly jó kelete volt, hogy 7—8 helyen folyvást nyomtatott; — csak Fűskúti Landerer Mihály maga 3000 példányt évenként eladott, az egész énekeskönyvet pedig, mely 47 ívből állt, a betűket összeszedve tartotta, hogy olcsóbban eladhasssa.

„E három előhozott artikulusok csupán csak a jelenlegi szabadalom birtokosainak hajtának bizonyos hasznót; a többi könyvnyomtatók, hogy mit és mennyit nyomtatnak, megmutatja ezen írásom: ezek többnyire csak kalendáriumot nyomtatnak, de a mellett is szinte semmi nyereségük nincsen, mert szinte minden könyvnyomtatónak lévén, olcsón adni kénytelennek, csak-hogy keljen; ebből pedig nagy nehezen élnek a mi könyvnyomtatóink.

„Csakély itéletem szerint jó volna arra is figyelni, hogy a könyvnyomtató-műhelyek csak az irodalom előmeneteléhez képest szaporítottának; különben, ha erre nem tekintetik (mint eddig), nem élhetnek, és ezen leghasznosabb művészet lealacsonyítatik, a statusban pedig felelté ártalmas, ha szükséggel küszködnek, mert a királynak és hazának árthat, ha az egyenes utat eltéveszt.

„A hol szegény a könyvnyomtató, ott a tudósnak nincsen semmi megjutalmazása fáradságának, innét van az, hogy több ere-

*) Itt Trattner a legnagyobb hátrányt, a censurát nem is említhette meg, mert azt ismét a censura törölte volna ki. Nem is említhet, hogy némely munka 4—5 hónapig maradt a censuránál, — ha valami hatalm is urt munkát, azt megvárni nem engedtetek; ha közönséges író támadtatott meg valami hatalmas egyén által, magát védeni nem volt szabad. Hogy többet ne említsék: így eltiltották az ártatlan Báróczy „Védelmezett magyar nyelv”-ét; azonfölül a hány város annyiféle szigor volt a censuránál. A mit Pesten vagy Budán eltiltottak, azt kinyomatták Bécsben, Székes-Fehérvárról, Győről vagy Kasán. Így Márton pápai professor 1817-ben a „Tud. Gyűjtemény” egyik recensiojára antikritikát írt és azt ugyancsak a „Tudom. Gyűjtemény” szerkesztőségének beküldte, de a censor eltiltotta. „Ugy tetszik — írja Kázinózy — hatalmas kéz írta a pesti recensiót: én pedig nem szemem, ha tudomány dolgába hatalmas kéz avatja magát. Márton József lelküli Trattnernek a bátyja föleltének manuscriptumát. A censor nem engedte, hogy kinyomattassék. Ez tehát Bécsbe küldte fel, s ott kinyomattatott. Márton József az exemplárokát ismét lelküli Trattnernek, s azt kívánta, hogy T. az Indexben jelentesse, hogy ez is a kötet mellé kötöttet; de sem az Indexbe nem vették fel, sem a kötethez nem kötötték. A „Tud. Gyűjt.” Redakcióját nem az a lélek lelkesíti, a melyet én annak ohajtanék.”

**) Annakelölte még a naptár-nyomtatás is az „exclusiva privilegia” közé tartozott.

****) Egyik énekben „Oh Jerusalem! oh Jerusalem!” helyett állt: „Oh Jereslem! oh Jereslem!” alkalmassint hogy a vers jobban kimenjen. Bizony nem volt köszönet benne.

Sz. J.

deti munkák nem készülnek, mert hogyan dolgozhatna nálunk egy tudós valamely eredeti jó munkát, melyhez három-négy esztendő szükséges, ha azután eladaskor nyomtatott árkussért váltó-czédulákban legfeljebb 10 forintot kaphat, még pedig ezt is nagy nehezen, mert, kivéve egy pár nyomtatót, ingyen sem vállalhatják a többiek.

Ezután következnek az 1817-ben működő könyvnyomdák állapota, részletesen leírva, melyből azonban csak a végeredményt idézzük, mely szerint 1817-dik évben Magyarországon 38 könyvnyomda, 5 nyomdai javítók, 12 ügyvivő, 101 szedő, 140 nyomó, 18 könyvrakó volt, és összesen 3887 bál papír dolgoztatott fel. De Trattner kihagyta a keszthelyi, a zágrábi, varasdi, fumei, valamint az összes erdélyi, u. m. a kolozsvári, gyulafehérvári, magyar-nyenydi, szepeni, brásói, balázsfalvi, medgyesi, besztercei könyvnyomdákat, e szerint tehát akkor 50 könyvnyomda volt, melyben legalább 150—160 szedő, 200—230 nyomó működhetett és legalább 5000 bál papiros dolgoztatott fel, melyet 44 hazai papírmalom készített.

Trattner 1817—1825-ig, azaz: 9 évi időközben 827 kisebb-nagyobb munkát nyomtatott, melyek közül 418 magyar, 259 latin, 127 német, 11 tót, 6 görög, 5 horvát és szlapon, 1 francia könyv volt, legnagyobb részt saját költségén adván ki.

Üzlete mindinkább emelkedvén, 1816-ban a kalocsai, a kegyesrendiek birtokában volt nyomdát örök áron megvette és pesti sajtóit 15-re szaporította.

Tizenegy év alatti áldásdús kiadói működése után a hazai irodalom roppant kárára legszebb férfi korában, 34-dik évben jobb létre szenderült. A „Tudományos Gyűjtemény” 1826-ik évi VII. kötetében arcképe megjelent ívi aláírással: „Petrozai Trattner János Tamás, tek. nemes Krassó és Szatmár vármegyék táblabírája, s a legelső hazafiai lelkű könyvnyomtató, szül. 1789. deczemb. 5-én, meghalt 1824. márcz. 24-kén. Emlékeztül metszették barátai.”

A „Tudományos Gyűjtemény” 1824-dik évi III. kötetében Thaisz András szerkesztő Trattner halálát jelentvén, így nyilatkozik: „Petrozai Trattner János Tamás halála által a „Tudományos Gyűjtemény”-re nézve legmunkásabb társamtól, ugyszólván önnön magamnak felőlő foztattam meg, s az egész valóban nem csekély teher már most az én vállaimon fekszik, mindazáltal kipótolhatlan barátomnak akarátját még a siron túl is tisztelvén, a „Tudományos Gyűjtemény”, ezen ő legbeceseb intézését, mint ekkorág, ugy ezentul is folytatni fogom.”

A „Tudományos Gyűjtemény” megjelent 1816—1844-ig, a „Koszorú”-val együtt 300-nál több kötetben. — Mellőzve Trattner számos más kiadásait, ez egyedül is elégséges, hogy a magyar nyelv, irodalom és tudományosság terjesztése körül szerzett érdemeit kellő fényben visszatükrözze.

Halála után ismét atyja Trattner Mátyas vette át a nyomdát és azt 1827-ik évi decz. 1-jén vejének károlyi patyí és vasvári Károlyi István, királyi táblai ügyvédnek adta át. 1828-ik évben a „Tudományos Gyűjtemény” új szerkesztőt nyert Vörösmarty Mihályban és új kiadót Károlyi Istvánban.

Trattner Mátyas 1828-ik évi febr. 16-án, életének 83-ik évében, végelgyengülés következtében, földi pályáját bevégezte.

Károlyi István ifjult erővel haladott a boldogult sógora által már egyengetett ösvényen és elkezdett kiadványait, mint a „Tudom. Gyűjtemény” is egész 1842-ik évig folytatta, az írókalki összeköttetéseit, de különösen Kázinózy Ferenczel, annak

1831-ki aug. 22-kén kolerában történt haláláig, fentartotta.

Ekkor Károlyi István Ö Felségétől a privilegiumot kinyerte, de ipája és sógora érdemeinek elismerésül a „Trattner-Károlyi” czimet megtartotta. A magyar tudós társaság, melynek helyisége szintén a Trattner-Károlyi házban volt, működését már megkezdvén, a magyar irodalom és tudomány biztosítva volt, és a hazai könyvnyomdászattal egyetemben emelkedett.

Itt nyomattak a nagy kelendőségben részesült és kiadásában megjelent számos prot. egyházi és iskolai könyvek, ugymint: ref. Énekeskönyv, Tranosci, Spewnik, Rózsáskert, Hübner, stb. stb., melyekből évenként, mindegyikből 4—6000 példányt adott el. Ő írta és szerkesztette a prot. iskolákban általánosan elfogadott „Kis Tükör” című tankönyvet, mely számos kiadást értvén, mindinkább javítva és bővítve jelent meg. Ő alapította meg az akkor vetélytárs nélkül álló és művelt közönség számára szerkesztett „Honi Vezér” című 4-edrét naptárt; ő adta ki tovább is a Trattner által alapított és mindkét hazában általánosan elterjedt „Nemzeti Kalendáriumot” és azt 58-ik évfolyamáig folytatta, melynek akkori népszerűsége abból is kitünik, hogy a községek egyenkint vásárlják a naptárba való beiktatásáért, egyszer mindenkorra 1 aranyat mellékeltek; a megyei városi stb. hivatalnokok, ügyvédek, orvosok sértve érezték magukat, ha nevük, állásuk stb. a „Nemzeti Kalendárium”-ból kimaradt; azért azt idejekorán be is küldték, mert az augusztusi vásárra e naptárnak okvetlen meg kellett jelenni.

Itt nyomtatott majdnem félszázadon át Kultúr, Hazai és Külföldi Tudósítások” cz. hírlapja a „Hasznos Mulatságokkal” együtt, Helmezy, Jelenkor” és „Társalkodója”, gr. Dessewffy Aurél „Világ” című konzervatív lapja, Mátyray (Rothkreft) „Regelő és Honművésze”, Szaniszló Ferencz (jelenlegi nagyváradi kath. püspök) „Religio és Nevelés” című lapja, gróf Széchenyi István még most is gyakran emlegetett munkái, Fényes több statisztikai munkája, a királyi és hétszemélyes táblák itéletei, és Károlyi maga is ügyvéd lévén, a perek és értesítések mind ide özőnlöttek, melyek némelyike 100 ívet is adott, például a hg. Eszterházy-féle pör, stb. azonfölül itt nyomattak számos éveken át a pestvárosi hatóság és Pestmegye nyomtatványai.

Károlyi a meglevő és reámaradt vagyont a család és gyermekei számára folyvást növelte és szaporította, mert takarékosága mellett minden vállalatán áldás volt, ugy anyira, hogy magát tökéletesen megelégedtetnek és boldognak érezték. De e boldogság csak ideiglenes volt, mert 1837-ben nejének váratlan halála őt nem kis mérvben sújtá. Ezután csak kiskoru gyermekeinek (3 fiu és 1 leány) élt, és többé nem is nősült.

Igen rendes volt, maga osztván be hivatalait, reggel 8 órától déli 1 óráig, délutáni 3 órától esti 8-ig, sokszor éjfélig — de lefekvés előtt, majd mindennap még egy kórutart tett a nyomdában, hogy meggyőződjék: vajjon minden rendben van-e, és hogy a gyertyák jól égették-e?

A két Trattner és Károlyi folytonos és fáradhatlan tevékenységüknek sikerült, mire a család még most is büszke lehet, az úri-és gránátos-utczába nyíló, két nagy udvarral bővelkedő Trattner-Károlyi féle monumental is két emeletes házat teremteni, melynek fedele az 1849-ki bombázás alkalmá-

val, számos a padlason lévő kiadványokkal együtt elégvén, Károlyi István egy harmadik emeletet építtetett rá. Ez épület egész középosztályában, a nyomda czélszerű elhelyezése miatt nagyszerű termet építtetett, mely két udvarra nyíló számos ablakkal volt ellátva; e mellett még 3 egymásba nyíló kisebb terem volt, az elsöben a kiadványok raktára és csomagolási helyiség, a másodikban a kézi raktár, nagy faszekrényekkel, e teremben voltak a könyvvivő és javítók is elhelyezve, a harmadik pedig az ő dolgozó-szobája volt. — A nagy terem közepén kétoldalt 14 sajtó, míg az ablakoknál kétoldalt a szedők kettős sora működött. A szedélő, nem kis meglepetésére, egy pillantással áttekinthette a 80—90 egyénből álló személyzet sürgősforgását.

A terem nagyságának bizonyosságául felhozom, hogy az 1838-ki nagy árvízkor az egész nyomdai személyzet, családostul, huzamos ideig ott lakott, hol Károlyi a vésznapok tartama alatt e számos tagot, mint saját családját, élelemmel is bőven ellátta.

Tanonczeit minden évben husvétkor új ruhával és felhőnművel ellátta, nekik görög nyelvtanárt tartott, az üzletben pedig folytonos szorgalomra serkentette, mi sokszor nehezükre esett ugyan a fiataloknak, de lényeges hasznuk el nem tagadható, mert jelenleg is élnek Magyarországon szintugy mint külföldön, több nyomdátulajdonos, nyomdai igazgató, ügyvezető, accidens-szedő, és számos derék, értelmes és tisztelt munkás, kik 5 évi tanuló-idejüket itt töltötték.

Károlyi hozatta legelőször Pestre 1840-ben a nyomdai gyorsajtókat, és hogy a kor igényeinek, kiállítás dísz tekintetében megfelelhessen, vas kézisajtóit folyvást szaporította, úgy hogy néhány év lefolyása után a fajasajtókat egészen mellőzhette.

Tiszta jelleme, becsületessége öszintesége által magának számos barátot és tisztelt szerzervén, így történt, hogy Pest városának egyik legutiszebb és legbefolyásosabb tanácsnoka, 1840-dik évben pedig Pest városának országgyűlési követe lett, ezenfölül még Pest és több megye táblabírói czimmal tüntette ki.

Ő a haladás embere volt és gr. Széchenyivel tartott; de a 1848-ki eseményekkel nem igen tudott megbarátkozni, különösen a nála nyomtatott hírhedt „Opposition” című lap és mások által megrendelt néhány ellenségeskedő, gánacoskodó, erkölcsöt és becsületet gunyitárgyává tevő ponyvairodalmi röpirat az ő betűivel való nyomtatását annyira röstelte, hogy gyéren, akkor is csak néhány pillanatra látogatta meg nyomdáját.

A forradalom bevégezte után elkedvetlenül, kiadásra nem vállalkozott és csak régibb kiadványait nyomtatta után, melyeknek kelendősége — ámbár erős és vállalkozó vetélytársa akadt — mégis eléggé nagy volt. Élte utolsó éveiben azzal kecsgettette magát, hogy majd fia közül egyik, de különösen Sándor, ki a nyomdászattól meg is tanulta, újult erővel fogja e nyomdát fölkarolni és emelni. Ezután az üzletet csak kis mérvben működöttette, a nagy termet téglafallal két részre osztották; de azért Károlyi csak rendesen elment irodájába, míg 1863-ik évi ápril 27-én délután 5 órakor, rövid betegeskedés után, munkás életének 69-ik évében a halál martaléka lett.

Temetése népvándorláshoz hasonlított és a lakosság minden osztálya nagy számban volt képviselve. Székács superintendens megható, érdemeit kellő fényben előtűntető beszédében többi közt fölhozá: hogy e város, e haza egyik legérdemesebb fia volt, a reá maradt vagyont nem gyérítette, hanem in-

*

kább tetemesen szaporította és e szerint hazafias szándékait, mint független férfiú, e téren is érvényesíthette, inté egyszersmind utódait, hogy példáját követve, e földi pályán nyomdokain haladjanak.

Halála után 1867. év kezdetéig a család egy igazgató által kezelte az üzletet, de a nyomdának — nem lévén bizonyos vállalkozó tulajdonosa, — hanyatlása mind szembeötlőbb lett, ugyanígy, hogy miután a nyomdával senki sem akart bibelődni, — Károlyi fiai pedig más téren kerestek érdemeket, — a család tagjai közakarattal elhatározták, hogy szintúgy az uri- és gránátosutczában levő nagy bérházat, melyet gr. Pálffy vett meg, valamint a nyomdát is eladják, melyet alantabb árért adtak oda, mint annakelőtte rendes évi jövedelme volt.

Igy a Trattner és Károlyi nagyszerű tervei dugába dülték, és a család által majdnem egy századon át birt nyomda, mely fényüket, gazdagságukat megalapította, más kezekbe került.

Szabó József, nyomdász.

Képek Brit-Amerikából.

IV. A torkos-borz.

Brit-Amerika nagyon kedves hely lehet a vadászokra nézve, mert vadállatokban szerfölött gazdag, de figyelmünket leginkább lekötö egy kis ragadozó állata, melyről mind az utazók, mind a

erőszakos módon menekszik meg a feleslegtől. Az újabb vizsgálódás kiderítette, hogy a *fiellfrass* norvég szó s *hegyilakót, hegylétogatót* jelent. A torkos-borz az északi Jeges-tenger partjain mindenütt el van terjedve Ázsiában, Amerikában, sőt Norvégiában is. A lappok és északi Norvégia lakói tulajdonítják neki ama különös szokást is, melyet állítólag jóllakásakor szokott követni. A

Amerikai torkos-borz.

medvefajhoz tartozik s a közönséges borzhoz nagyon hasonlít, de nem szürke, mint ez, hanem barna s feje fényes feketebarna, háta világosabb színű.

Az északi borz vad, gonosz állat, mely több hüvelyknyi hosszú, éles és erős körmeivel magánál nagyobb zsákmányt is képes megragadni és erősen tartani. Róla is azt beszélnek, mit hajdan

torkos-borz egész kényelemmel emészti fel azokat. — Midőn Ross kapitány másodszer utazott a sarkvidékeken, egy telelés alkalmával a hajót hófállal vették körül, hogy a könnyen benyomuló hideget visszatartsák. Egy torkos-borz, éhségtől üldözve, átugrta a hófalat s a hajó fedélzetére ment, hol a matrózok szaladgáltak, hogy egykissé fölmelegedjenek. A rabló legkevésbé sem ijedt meg, sőt meg sem ütközött a 12—14 ember látsán, kik őt azonnal körülvették. A borz egy kosárnak rohant, melyben egy kevés hús-nemű volt és úgy neki esett az enivalónak, hogy rá sem ügyelt, midőn egy hurkot vetettek a nyakába, melylyel rögtön meg is fojtották.

A torkos-borznak Észak-Amerika lakóinál sokféle neve van. Az angol eredetűek *Quickhatsch* (kapcsi) nével tisztelik meg, a mesticzek *Carcagou*-nak hívják s nagyon haragszunk rá; az indiánok ezen fölül még *Kekuaharkecs*-nek, gonosztevőnek gunyolják. Legáltalánosabb neve azonban *Fjellfrass* vagy *Wolveréne* (*Gulo luscus*). A vadászok lelke mélyéből gyűlölik és utálják e ravasz és a mellett erős állatot, mert éjjel-nappal oládkodik utánok és nem hagyja el őket soha. Ha elvesztené is őket valamelyik tő körül, azonnal futni kezd mindenfelé, míg újra nyomukba jut s utánok lopózik egész addig, a hol a töröket és csapatókat fölállítják. Bámulatos ügyességgel tudja kiszedni mindazt, a mit a török fogtak és borzasztó pusztítást visz véghez, mert fölkeresi azon rejtekhelyeket is, hová élelmiszereket raktak el, kirabolja azokat s a törökből, melyek mit sem fogtak, a csalétket nagyon ügyesen tudja kilopni.

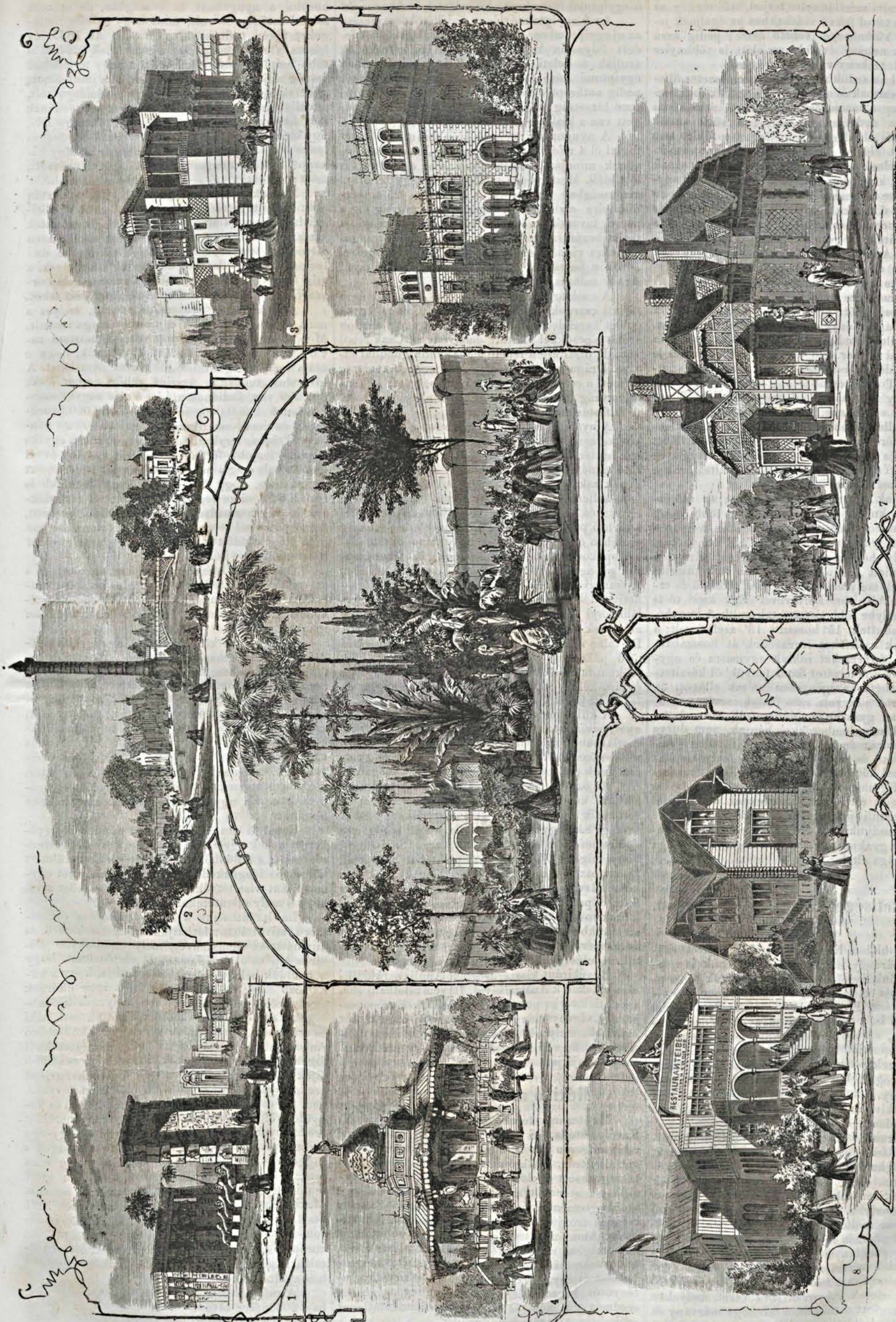
Téli kunyhó a brit-amerikai erdőségben.

benszülöttek nagyon sokat tudnak beszélni. Ezen állat neve a germán ajku népeknek *fjellfrass*, vagy németesen *Viellfrass*. E sajátos elnevezést jó sokáig ez állat bámulatos torkosságának tulajdonították (*Viellfrass*, vom vielen Fressen), sőt azt mesélték róla s néhol hitték is, hogy a kihasadásig tele szokta magát enni s olyankor aztán két egymáshoz közel eső fa közé szorítja magát s ilyen

a hiuzról hittek, de a mi most már teljesen meg van czáfolva, hogy t. i. fölmászik a fára lesbe s onnan rohan le az ott elmenő iram-szarvasokra, sőt a farkasokra és medvékre is, és körmeivel oly erősen és véresen ássa be magát húsukba, hogy az állatok, fájdalomtól kinezva, vadul száguldoznak tovább, míg félholtan rognak le, s mikor aztán mozogni sem tudnak többé, a

V. A tél Brit-Amerikában.

Az angol Észak-Amerika Európában még igen kevésbé ismeretes, pedig azokra nézve, kik az Atlanti-óceánon túl új hazát akarnak alapítani maguknak, sok tekintetben ép oly jó, sőt némi részben sokkal jobb kilátást nyújt tisztességes és gazdag jövedelemre, mint az Egyesült-államok.

A párisi világtállásból.

2. A világtállás-torony.

5. A központi kertcske.

1. Az egyiptomi alkirály palotája.

4. A francia császár nyári pavillója.

8. Droher sörháza az osztrák osztrályban.

3. Caravan-sorral.

6. Spanyol pavillon.

7. Angol farmház.

Egy oly tartományban, mely keletől nyugatig 1800 földrajzi mérföldnyire terjed, szükségkép az egymástól távol fekvő vidékekben az égaljnak jelentékeny különbség vehető észre; pedig ezen égalj csak néhány év folyamata alatt is többnyire mindig jelentékeny változást szenved.

A hol az erők még most is természetes állapotukban vannak és az ország nincs tölök megtisztítva, a nap a mocsárokból és földből nem képes felszívni a nedvességet, melyet a sűrű erők sugara elöl elfödnek s ennél fogva a földet sem melegeit át eléggé. Azon arányban, a mint az irtások terjednek, s ezen mocsárok a nap hatásának kitétetnek, az égalj is nedvesebbé lesz s nincs annyira kitéve a kemény hidegnek. Az utolsó 20 év alatt Brit-Amerika égalján jelentékeny változás történt s nem lehet kétségbe vonni, hogy az a gyarmatosítással egyenlő lépést fog tartani. A hó, mely Brit-Amerika déli részeiben rendszeren csak december első napjaiban szokott lelesni, a lakosokra nézve inkább öröm, mint panasztárgya. A mi a mindenesetre meglehetősen hideget illeti, mely a bevándorló előtt oly ijesztő rémképnek tűnik fel, az tulságos kényelmetlenséget épen nem okoz. A hideg ellen mindig védeheti magát az ember és az amerikai farmer az ő bivalbőr kabátjában és jó meleg bundájában egész télen át nyugodtan szánkázhatik. Több éven át is alig érhet az ember oly telet, mely alatt a hideg 6 vagy legfeljebb 7 napon át oly erős lenne, hogy a szánkázás gyönyöréről le kellene mondani. Különben is a brit-amerikai légkör hidegségében van valami szerfölött vidámitó és izgató, és a ki annak világosságát és felhőtlen fényét egyszer ismerni tanulta, örökre megbarátkozik vele.

Képünk egy téli tájképet mutat az előtérben azon kunyhóval, melyet a már több ízben említett utazók maguknak téli szállás végett a Red-River gyarmatban készítettek. E kunyhót az utazók oly helyen építették, melyet elragadó szépsége miatt „Szép mezőnek“ (La belle prairie) neveztek el, mely valami 300 hold területű és erdős halmoktól van körülvéve. Egy kicsi tó is van ott, melybe több tiszta patak omlik. A kunyhó, melyet építettek, 15' hosszú s 13' széles volt; a a mestieket nyárfakérről fűrészeltek át hosszában, faragatlan fatörzseket raktak egymásra és egymás mellé s a fedélzetet fiatal fenyűkből készítették. Meglehetősen szégyenese voltak ellátva, de élelmi szerők elég volt, nem fáztak és azomszéd-szerű indiánai gyakran meglátogatták őket. A vadon faival mint emberekkel bírtak, nem durva yankee-módra; ép ezért azok is kitűnőleg viselkedtek magukat; és azon hat hó alatt, melyekben az idegenekkel közlekedtek, egyetlen lopás sem fordult elő. Egyrészt ekkor épen veresbőrűek békes családai éledtek. Az idegeneknek a hosszú tél alatt egyedül időöltetésük a vadászat vala, de nagy bosszúságukra a wolveréne ezt az egy mulatságot is gyakran elronta ismeretes torkosságával és gátlásával által. S. L.

A nemzetiségek a párisi kiállításon.

(II.)*

Nem hiában Kelet az emberi nemzet szülőföldje; bármely nemzet élében láttunk is napvilágot, önkénytelen vonzódást érzünk e napfényes, buja természetű, és szokásokban élő világrész iránt. E vonzóda nyilatkozik a párisi kiállításon is, a keleti kiállítványok népes látogatásában, s azon épületek közt, melyek a tárlat csarnokosportjait bolygóképpen övedzik, a keleties épületek számíthatnak mindenkor legbiztosabban látogató közönségre, melynek üres kíváncsisága ugy, mint benső ismeretvágya inkább hajlik a rendkívüli, mint a bármily magas tőkélyre emelt mindennapi felé.

Az áramlat irányát követve, a félhold uralmában először is az egyiptomi negyedbe jutunk. Édes illat hullámzik innen elénk, exotikus növények illata, melyekkel e pavilonok és kertek díszítvők. Szemünk a *Salamini* akad meg, azon palotán, mely a tárlat látogatására szándékozó Ismail baka szállóhelyeül épült. Az arab modorban épült palota is sajátos érzést kelt, de megragadóbb ennél a mellette levő templom, mely a phylaeinek hasonmása, és a farak korába vezeti az ábrándozót. A 22 oszlop tartotta, lapos fedelű épülethez derék sphynxek sora vezet, melyeken csak gyakorlott szem ismeri fel, hogy márvány és kovarezevegyitekből vannak. A templom építészete a Ptolemaeusok korabeli, padlása égszínkére van

festve, a falak pedig és a falba eresztett oszlopok ó-egyiptomi festmények hű másolataival borítottak. Az ó-egyiptomi izlés emlékeitől nem messze az új egyiptomi *caravan-serail* fekszik, melynek fedett folyosóján kairói s alexandriai kereskedők árulják a keleti ipar termékeit. Az udvarban egyiptomi kávéház van, az épület emeleti részei pedig anthropológiai gyűjteményekre s az egyiptomi bizottság szállóhelyeül szánvák. Háta megett van a kiállítási kúldött tévké óla.

A nyugati építmények közt nem utolsó helyet foglal el a *világító-torony*, mely a Jena-hídról jövőnek mindjárt szemébe tűnik, s az egész tér fölé kiáll. Mesterséges szikláján mintegy 30 lábnyi magasságban emelkedik, s készüléke 25 t. mérföldnyire elvilágít. E pharos nem mindig fog a párisi tavasza csöndes vízában szegyenkedni; a tárlat bezárása után Rahes-Douvresba, az angol partokra viszik, tenger közepére, puszt szigetre, „örökös botrányul a csavargó szeszka“ mind Arany mondja.

A császár nyári pavillonja a Jéna-híd és a tárlati csarnok utvonánál fekszik. Csinos kupos épület kerekded ablakkal, mind a négy oldalon széles lépcsőkkel ellátott emelvényen. Csak fából van, de díszítése a lehető legnagyobb gondtal kivé. Drága neuilly-i szőnyegek borítják a császár termét, a császárdéki pedig lyoni selyem; „Francziorszag gyermekének“ szobája algiri díszítésű. A falfestés mesterkézből került.

A nyári pavilonból a gazdagon ékített főkapun keresztül a hatalmas előcsarnokba jutni, melynek hátterében a *központi kert* terül. E kertecske zöld színével, s csergő kútjával valóságos oázis a gépek zakatolása, s emberek hullámzása közt, s igen kellemes pihenő helyet képez. Mintegy 90 öl hosszú és 30 öl széles, és 16 folyó nyílik belőle a tárlati palotába. A nap forró heve ellen szükséges esetben óriási vászón véd, mely csinos öntött vas-oszlopokon nyugszik. Az oszlopok közt fehér szobrok gyöngyörökdöttek a szemet s emelik a kedélyt. A francziák kedélyét különösen a franczia történeti emlékek másolatai emelik, melyek közül valamennyi jelesebb meg van itt. Középett a pénzék, mértékek és súlyok kiállításán van egy kioszkban. De talán mindezeknél többet érnek a kert magasra törő palmafái és szindus virágai, melyek közt szökőkutak locsogása hallik, időnkint a tárlat zaja és járó-kelők csevegése és zenekarok hangjai által el-elnyomva.

A külső parkba visszatérve, ott látjuk a *spanyol pavillont*, mely palotaszzerű épület a legkatholikusabb fejlődlem országában igen elterjedt renaissance modorban épült, s az ország és gyarmatainak gazdasági terményeit foglalja magában.

Az osztrák parkosztály középpontját Dreher sörháza képezi s e körül népsímei szempontból sorakozik egy tiroli, egy alsó ausztriai, egy csehországi ház, egy magyar csárda, végül pedig egy épület cserépedények kiállítására. Sajátos, hogy míg egyéb országok palotákat állítottak ki, az osztrák birodalom parasztházak által van képviselve, s a magyar nemzeti életet bormérő hely festi. A parkkiállítás e részénél csak azért sem mulatunk tovább, mert már kezdetben önkénytelenül szemünkbe ötlök, hogy a poroszok, az osztrák sör-és bormérőek szomszédságában, mintegy ellentétül, nevelésügyeket mutatják be a világnak.

Egyébiránt kisserzésben Anglia parkkiállításá vetekedik Ausztriáéval. Itt sem találhatók a keletiek tarka pompája, sem Észak-Európa sajátsága. Igénytelen *farmház* az, mely itt Angliát képviseli, melynek előnye legfőképpen is azon cél-szerűségben rejlik, mely Albion gyermekeinek annyira sajátja.

Mexikó mostani helyzete.

Montezuma termei el vannak pusztulva; V. Károly utóda, ki 1864. áprilisében az Atlanti világtengeren átkelt, hogy Mexikóban császárságot alapítson, 1866. őszén elhagyta fővárosát, mert kétségbeesett a felől, hogy feladatát valaha megoldhassa s magát szüntelenül ingadozó s a legutóbbi események által talán örökre is összeomlott császári trónján idegen fegyverek nélkül fentart-hassa. Ama feladat pedig abban állott volna, hogy az országban már egy félszázad óta dúlógó féltelen anarchiának ura legyen, a pártokat megzabolozza és egy, Mexikóban egészen ismeretlen, új tényezőt hozzon létre, mely egy egészséges és eredményes nép- és államélethez mulhatatlannal szükséges, t. i. törvényes rendet.

Miksa főherceg szép tervekkel indult el az új világ távol partjaihoz, de már kezdetben elvé-tette a dolgot, mert leginkább csak idegen szuro-

nyokra támaszkodott. Ezeknek kellett volna kieszközölni a nyugalmat az országban, de számuk sokkal csekélyebb volt, mint hogy az elégtel-leneket féken tudták volna tartani. Az 1865. év három utolsó hónapjában a császáriak száznál is több csatát vívtak elleneikkel a nagy terjedelmű ország majd minden kerületében, s ha imitt-amott győztek is, a minék ugyan kevés eredmény volt, annál több vereséget és veszteséget szenvednek más helyeken. Egy darab ideig, 1864 vége felé, úgy látszott, mintha Miksa császárnak lehetséges lenne ott erős állást foglalni, de már néhány hónappal később minden kedvező kilátás elenyészett, most meg aztán szó sem lehet ilyesmiről többé.

Nem akarunk itt Mexikó helyzetének tisztán politikai fejtegetésébe bocsátkozni, mert a politikai lapok úgy is elég részletesen megismertették azt az olvasókkal a maga idejében: inkább azon társadalmi viszonyokat vesszük tekintetbe, melyek a mostani állapotot előidézték s a melyek, a míg át nem alakulnak, abban a szerencsétlen országban törvényes rend és nyugalom nem lehet.

A legutolsó népszámlálás szerint, melyet a múlt év deczemberében a császár maga rendelt, Mexikónak 7,995,426 lakosa van. A mostani zavar-gós viszonyokból önként következik, hogy e szám csakis megközelítő, de biztos nem lehet. A hivatalos tudósítás szerint fehér ember csak 300,000 van, indiánok utódai s más vegyes származásuk 2,300,000, indiánok 5,000,000, európaiak és észak-amerikaiak valami 400,000-en vannak. Tejada, egykori pénzügyminiszter s egyike Mexikó legjobb férfainak, ki csak néhány évvel ezelőtt halt meg s házját nagyon jól ismerte, azt jegyzi meg, hogy Mexikó lakóinak legalább is három ötöd része vegyítettlen indián; a maradék-nak is alig harmadrésze tisztán európai eredetű, de még azoknál sem volna tanácsos valami nagyon hibátlan családát követelni. A népesség többi része mind vegyített.

Tejada 1850-ben egy ítéletet mondott ki, s az minden tekintetben alapos, éles belátásu emberismeretéről tanuskodik s Amerika egész történelme, de különösen a Mexikóé által, sajnosan igazolva van:

„A népfajok különfélsége legnagyobb akadály volt, lesz s marad is Mexikó haladása és ki-fejlesztése ellenében, hacsak egyik a többiek fölött korlátlan hatalomra nem jut. Mert azok által a néptömeg tört részekké hull szét, miket semmi közös ügy nem tart össze s eredetük, neveltségük, szokásaik, sőt nyelvüknek fogva is teljesen külön-böznök egymástól. Minden egyes osztálynak más céljai s más irányai vannak, melyek a többiekéi-vel ellentétesek s nem is fognak ös-soha oda jutni, hogy megértessék egymással, miszerint mindnyá-joknak egy s ugyanazon cél elérésére kellene hatniok.“

Ezzel ki van mondva, hogy minden baj gyökere a népek egyenlőtlenségében, összefüggetlen-ségében s a különböző népaktrészekkel született kölcsönös idegenkedésben fekszik, melylyel egy-más iránt viselkednek. Ki találhatna eszközt arra, hogy e mély ellentéteket kiegyenlítsé?

Ime itt látjuk a fajkérdést egész végzet-szerű mivoltában; látjuk azt a titokszerű és kiírtálatlan ellenszenvet, mely mindinkább elő-térbe lép és oly módon csinál történelmet, hogy borzadunk bele! A történelem tanítja, hogy a kü-lönböző nagy és- vagy törzsfajok igen eltérnek egymástól minden tekintetben; lényeges külön-b-ségeket és eltéréseket találunk közöttük testi, lelki és erkölcsi tekintetben. A vérvégülés különböző emberfajok között, melyek már természetüknél fogva különböző hajlamuk, a magasabb és alsóbb fajok összevegyítése, soha sem fog összhangzatos eredményezni. A ki ezt szem előtt nem téveszt, nem fog csodálkozni azon, hogy minden faj és ve-gyülék föltétlen egyenlősítést végtelen anarchiát eredményezett s majd minden hónapban egy-egy forradalmat szült. Az amerikai alköztársaságok a függetlenség napjától egész mostanig még soha sem tudtak valami tartósabb nyugalomra szert tenni; egyik lázongás a másikat váltja fel bennök. Mexikó mely e tekintetben épen nem kivétel, 1821 óta 45-nél is több kormányszerzőt látott s három-négy annyi forradalmat ment keresztül, az európai és északamerikai államformák ott egyál-talan használatlanoknak és kivihetetleneknek bizonyultak be.

A tulajdonképeni spanyolok száma Mexikó-ban 6000 főre olvadt le. A madridi gyűlésben valami 4 évvel ezelőtt egy törvén, Pacheco, Mexi-kóba küldetése fölől következő tudósítást nyuj-tott be: „Mexikó népességének elemei képtelenek arra, hogy magukból valami fennállhatót alkossá-

nak. Nagy része enyészetnek fog indulni, főké-p az európai elem, mihelyest az ő világából új növe-déket nem kap. A sokféle nemű vegyületek nem állandók, mihelyest a tiszta típusokból új vért nem kapnak. Félreismerhetetlen mindenütt a visz-szaszes és az indiánáshoz; hanem az indián lénye-gesen most is olyan, mint a felfedezés idejében.“

Ha jól emlékszünk, talán Montesquieu volt, ki a következő igazságot mondá: „Isten a világ legszebb tartományait két nép kezébe adá, melyek a legképtelenebbek azokból valamit csinálni: a törököket és spanyolokat étem.“ E tétel tökéle-tesen helyes. A szerencsétlenségnek, a nyomor-nak, mely Mexikóra nehezül, eme legnépesebb birtokra, mely valaha a spanyoloké volt, két oka van: egyik azon alapiában hamis és vészhozó rendszer utóhatása, mely szerint az anyaország gyarmatait kormányozta, a másik a nemzetiségi zavar, a mely minden kreol köztársaságra nézve, vagy hogy Napoleon mindenesetre téves kifejezését használjuk, a „Latin Amerika“-ra nézve oly vég-zetesnek mutatkozik. S. L.

Az ágyakról.

Ki ne örülne annak, hogy kényelmes ágyban fekdühetik! Eltűnik minden estvéjén ugy tekint-hetjük az ágyat, mint a nap sáradalmi után ki-nálkozó nyughelyet. — Menhelye az a betegnek, kényelme az egészségesnek. Abban születnek, abban mulnak ki. — S mily különböző szokást követnek az emberek e tekintetben; különböző nemzeteknek mily egymástól eltérő fogalmuk van a kényelmes fekhelyről.

Nem lesz érdektelen a nemzeteknek e tekin-tetben való szokásaikról, egy tapasztalt angol utazó feljegyzései nyomán, pár szóval említett-tenni. — A mennyire különbözőek a népek egy-mástól ruházatban, tápszerben, népszokásban, főzésben s politikai tekintetben, annyira eltérnek egymástól az ágyat illetőleg is. Kelet népeinél az ágy többnyire csak egy szőnyeg, ezt valami alkalmas helyre viszik, leterítik ott, s ruhástat együtt fekszik le az elfáradt. — Emlékszünk rá, hogy egy gyermeket nagyon zavarba hozott idve-zítőknek azon csudatetele, midőn egy guraitűt embert meggyógyított, azt mondá nékie: „vedd föl a te ágyadat és járj.“ — Nem esuda, hiszen az ő fogalma szerint az ágy nem állhatott másból, mint a négylábú nyoszolyából, szalma-szörzsák-kal, dunnákkal, paplannal, 1-pedőikkel, párnákkal. — Hídeq tájakon is nagyon hasonlít a fekhely a keleti szőnyegekhez. Midőn Oroszországban egy egészen burtozott házat béreltünk ki, ahol sem tudtunk ráakadni a cselédke szobáira s ágyaikra; kitűnt, hogy az orosz cselédke a folyosón, padlón, vagy a szobajátó elébe terített gyékényen, vagy pedig a társalgó terem szőnyegén, tében rendszeren a kandallóhoz közel szoktak fekdüni. Maga a cáár is egy bórpalagon alszik, s csak egy háló-kö-penynyel takarózik. De Oroszországban a falba vezetett csövek által oly melegen lehet tartani a szobát, hogy télen sem kell több ágytakaró, mint a forró nyárbán.

Németországban már az ágyszerkezet min-denkit meggyőzhet a felől, hogy a németek még csak nem is sejtik, hogy mi a kényelmes fekvés. A nyoszolya rövid falada; ebbe tetőtől talpig beleszorítanak egy szőrszákot, de egy, hogy a szőrszákának egyik fele jelentékenyen magasabban áll, mint a lábánál levő rész; fölébe tesznek az-tán két nagy tollpárnát, mely szinte az ágy felét foglalja el, ugy hogy az ágyban fekvő egész éjjel csaknem ülvő helyzetben alszik. Némethon némely helyein a derékaljon fölül egy lepedőt terítenek, fölül szintén egy tollal kitömött paplanhoz var-rott lepedő van, s ebből áll a takaró, kivéve, hogy néhol a lábhoz szoktak még tenni egy pehelyván-kost, mely, hacsak az alvó nyugodtan meg nem huzza magát, reggel többnyire a padlón szokott heverni. — Nyári meleg időszakra nincs köve-títő. Választani kell a vékony lepedő vagy a for-róságot előidéző dunyha között.

Észak felé az ágyak terjedelme mindinkább fog; a takaró egyáltalában nem alkalmatartik az évszakok változásaihoz. A porosz királyi baba-burgi kastélyában ő felsegő ágya épen oly kes-keny s egyszerű, mint bármely alattvalóját; pap-lan helyett egy skót nagy kendő volt ráterítve. Ágyfüggönyök nagyon ritkán találhatók Német-s Oroszországban. Ez utóbbiban azonban olasz-falakat használnak. Angol- és Franciaországban az ágyakra könnyű szövött függöny ereszkedik le egy az ágy föltől levő rövid mennyezetről, s lassankint kikü-

szöböltetnek onnan is a régi modoru ágyak, mely-ben egy rúd emelkedett föl, s gyalpüfűgönyök-kel zárták el a lég szabad folyását.

Míg Európa északi tájain az ágyak tulságo-san keskenyek, másfelől Észak-Olaszországban, Mailand és Como tájékon roppant terjedelműek. Egy luganói fogadóban az ágy szélessége épen 10 lábnyi volt.

Az ágyakat megszokták tölteni tollal, gya-puval, lőszórral, mindenféle előnyekkel, forgács-csal, szénával, szalmával; Dél-Európában még ezenkívül a kukoricaszár lágy s rugányos fűrt-jeivel. A szárazított hinárt is, algo marina név alatt használták e célra; de bárha kellemes is volt az szárazított állapotjában: a benne rejlő tengerső a nedvességet mindenfelől, a légkörből, az izzad-sághól stb. magába szítja, s gőzölgése miatt na-gyon is kellemetlenné lett. Egykor, midőn a komló oly bőven termelt, hogy még a sarlózás árát sem fizette ki: egy bérlelnek azon ötlete jött, hogy valamennyi ágyból a tollat eladván, a helyett komlót alkalmazzon. Egy vagy két évre, mikor szűk komlótermés következett, s az ára magasra rugott: kiszedette ágyából a komlót, jelentékeny összegért árulta el, s az eladott tollat visszaszerezve, szép nyereségre tett szert. A krónika nem hagyta fenn, hogy vajjon édesebben aludt-e a bérlo családja a komlóágyon, sem azt, hogy vajjon az ily módon megtakarított komlóból készült sörnek volt-e valami sajátos finom íze.

Nem szenved kétséget, hogy az egészséges emberek nagy része — a gyöngékedőkről nem szólnak — sokáig fekszik az ágyban. Azt is el-lehet mondani, hogy nemcsak sokáig, de még me-leghebben takarózza alusznak, hogysém életüket s egészségiüket késő öregségig megóvhatnák. Régen tudvalévő dolog, hogy azok, kik a rendes emberi életkort meghaladták, akármí más életmódot hasz-náltak legyen is, mindnyájan koralelők voltak. Azt is észleltük, hogy a magukat jól bíró öreg emberek sohasem használtak meleg paplant. Gyer-mekek s gyöngé alkotásu egyéneknek melegebb takaróra van szükségük, de csak eleinte, mert ha már egyszer fölmelegedtek, igen könnyen forró-ságra eshetnek, alvásuk szakadozott lenne, s nem tudtane, hacsak a felső takaró le nem vétet-nék. — Gondos anyák és dajkák a gyermeket egy órai alvás után megnézni, s megszabadítani a felső takarótól, mert ellenkező esetben a gyermek magáról minden takarót lehány, megfázik s be-teg lesz.

Miképen nyujthat az ágy a benne aluvónak kényelmes szenderegést: ez sok tekintetben a nép-szokástól függ. Kiki a maga módja szerint szerzi meg magának a kényelmet. Mikor egy élőköl-prsa követ a Mirart-szállodában hálósobájába vezetettet, hová számára egy mennyezetes ágyat helyeztek: azt hitte, hogy az kihallgató termének trónusa, s az ágyon ülve fogadta el a látogatókat; éjszakára aztán a szoba egyik szögletében kiteri-tett szőnyegre vonult el aludni.

A közönség ma már kezdi szemügyre venni azon egészségtani javítási kísérleteket, melyekre a társadalmi tudomány gondolkodó bajnokai mu-tatnak. Nyilvánosságra hozták ugyanis, hogy az ez-széges alvást nagy mértékben elősegíti azon körülmény, ha a hálósobában nincsen rekedt s elégtelen lég. A függőnyvet, mint szintén az ágy melegen tartása kiküszöbölendő. — Mindinkább azon vélemény kezd elterjedni, hogy az ágyfü-gönyök ugy alkalmazandók, miszerint azok a lég szabad áramát ne gátolják. A hálósobák szabad léghuzamának több-több párfogói találkoznak, s Miss Nightingale tana tör utat magának. — Sokak szerint épen a nyitott ablak veszélyes: s azon előítélet, hogy az éjjeli lég ártalmas, némileg csakugyan a tiszta igazságon alapul. Nightingale asszony nem vonja kétségbe, hogy az éjjeli lég nem oly jó, mint a nappali, de mely belátással azon észrevételt teszi, hogy a rozg éji lég mégis csakugyan ártalmas, mint a tiszta éjjeli lég: inkább világosan érthető, mint vonzó előadással leírja egy oly hálósobba kártekon kiparólógásait, a melytől a frís lég egész éjen átal teljesen el-volt zárva; érezheti ezt bárki, ha egy más légkör-ből egy ily szobába megy. Sok függ e tekintetben is a szokástól, s ki mindig zárt ablaknál szokott aludni, arra nézve csakugyan kártekon lenne, ha téli időszakban kezdené el a változtatást. Óvato-san kell ezt megkísérteni. Nyári meleg éjen — mondják továbbá Nightingale asszony véleményé-nek pártolói, — nyissa ki az ember szobája abla-kait, aztán folytassa ezen eljárást egész éven át: alvását üdítőbbnek találja, s vidorban érzelmek közt ébred föl. Még betegekkel is meg lehet e

tervet kísérteni, s vannak betegek, kikre nézve ez még kíváncsiab volt, mint az egészségesekre.

Talán egy betegség sincs — ha ugyan rendes körülmények közt betegségnek nevezhető — annyi vak s balga előítéletnek alávetette, mint a gyer-mekágy, s az ott követendő bánásmód. Ez legin-kább onnan eredt, hogy ezelőtt a betegápoló-nők rendkívül tudatlanok voltak, s azt hitték, hogy az ilyenféle kóros asszonyok e tekintetben csakhatlan utmutatók. „Megfázás“ volt rémítő jelszavuk, s hogy a beteget ettől megórizzék, a legképtelenebb eljárást vették igénybe; a szegényebb osztálynál még ma is találhatunk ennek nyomaira. Ezelőtt egy századdal a fekvés alatt nem volt szabad az asszonynak fejkötőt váltania, ezt csak ugy enged-ték meg, ha előbb az ágyfüggönyöket szorosan összehúzták, s feje felébe melegenőt medencét tartottak. Az ablakok szüntelen bezárva állottak, tűz lobogott folytonosan a kályhában, dunyhák közé temették, sőt a beteg által használt kés, ka-nál s villa nyele is gyalpusztóval volt körülte-kergetve; még a kézi csöngettyű nyelének is flanel ruhája volt, nehogy a hideg érz érintése által a beteg hűlést kapjon. Gondosan óvták azt a hideg víztől, légtől, s minden hideg tárgytól, a mit ujaival érinthetett volna. Hála az orvosok nagyobb figyelmének, e képtelenségek lassankint majd csak elenyésznek. — Bebizonyított tény, hogy a gyakori meghülés onnan ered, hogy még most is sokan rekedt levegőjű szobában, tulságo-san meleg ágyban fekszenek. Kórházak, iskolák, árva-, s egyéb nevelő-intézetek most már Angol-országban ez ujjonnan elfogadott elvek szerint építetnek. Ha ezelőtt arra irányult a törekvés, hogy minél keskenyebb térre minél több szeren-csétlen szorítsanak, s az épületek minél kevesebb költségre kerüljenek: ma már arra fordítanak ki-váló gondot, hogy a hálósobák jó magasak, s szeleléssel ellátva legyenek; minden alvó részére legyen kiszámítva egy bizonyos számú kubik láb levegő.

A több ízben gyöngékedők, s még inkább az olyan egészséges dologtehető emberek előtt, kiket valami véletlen e-emény az ágyba szegzett, az ágy fontos dolog, s nem csak a kényelem, hanem néha még az egészség és élet függ attól, ha az ember jól tud aludni: e cikkek az ilyeneknek van szen-telve. Az egészséges, nappali munkáiban eltörő-dött ember, kit a gondok nem háborgatnak, kinek idegei nem izgékonyak, aludhatik, még pedig egészen alhatik mindenütt; jöllehet az egyszerű pásztorgyermek azt mondta, „hogy neki még nem volt sohasem jó éjszakája, mert alig hajtotta le fejét a párnára, mindjárt föl kellett kelnie.“

Közlő Könyves T. K.

A házi macska a szabadban.

Minden erdősz, gazda, kertész s általában mindenki tapasztalható már, hogy az egész enyhe évszakon át számos háziasmacska kóborog a ker-tekben, mezőn és erdőn, néha rendkívül nagy tá-volságban minden emberi lakástól. Ha szemmel tartjuk a nagyobb gazdaságoknál tartatni szokott öt-hat macskát, észre fogjuk venni, hogy egy-kettő tán nyugodtan hon marad, de a többi ta-vasz nyitlattan rendszeren eltűnik, és téli félre ismét haza tér, néha szakmas elvadult családtag együtt. Nem minden macskában lakik tehát ezen saját-ságos vándorlósztón; de a melyek egyszer megkísér-lette, többé egy nyáron sem marad a házi tűzhely mellett.

Noha e tény általán ismeretes, kevés ember tudja, hogy annak sajnos következményei is van-nak. Ruzs Károly e következményekre figyelmezt-e a fölbirtokosokat, erdőszeket s mezőgazdák-kat következőkben.

Elfog ugyan a macska néha a kertben vagy mezőn is egy-két egeret, és valószínűleg ez in-dítja kezdetben a szabadban lesekoldásra. Csak-hamar azonban kis madárka vonja magára figyelmét; ennek elfogása rá nézve sokkal mulattatóbb és hűsa is kétségtelenül izletesebb. És ime ne telik sok idő, s a macska megismerkedés valdász-sá vált; — kertekben billegőyekre, csipkemadarakra, ptyekre, a mezőn és ligetben pedig pasirákra, füjekre, foglyokra, fiatal nyuszákra lesekedik. Ez azonban nemcsak a természetbárra, hanem a gazdára nézve igen sajnálatos tény, minthogy a pusztítás, melyet egyetlen egy macska a nyáron át a szabadban véghezvisz, nagyobb, mint első tekintetre sejtetőnk. Ha számba vesszük ugyanis, hogy általában minden négyeszegmértőldre, beszám-ítva kerteket, mezőt és erdőszét, legalább is 8 vagy 10 macska tartózkodik, melyeknek mind-

*) Az I. cikket I. V. U. 16-ik sz.

egyike naponta, az öt ani állatlakossághoz képest egy nyolczadotl majd fél négyszegmértőnyi területig barangol be, — ha megmondjuk továbbá, hogy ezen kis ragadozó itt földmélét és cizikányt, amott vakandot és görényt, — szóval, gyilkolási vad kedvében mindent megöl, a min csak erőt vehet, és hogy azonfölül gyorsasága, esele meg kitarása előtt nem egykronnyan képes a kisebb állatok bármelyike menekülni: ha mindezeket egybeveszük, könnyen fel fogjuk azon roppant kárt ismerhetni, melyet a szabadban barangoló házimacskák, szintugy a természet háztartásában, mint az emberek érdekeiben okoznak.

Nagyon való *Glogernak* ama mondása, mely szerint az ember az ő kulturális és civilizáló törekvéseivel önmaga legfőbb oka azon kártékony egysensuly zavartatásának a nagy természet háztartásában, melynek végre is az ember érző leginkább súlyos következményeit. Ine a macska erre új bizonyosság. E háziállat kétségtelenül azon legfőbb okoknak egyike, melyek által évről évre mindenfelé terjed a hasznos éneklőmadarak fokozatos pusztulása. Nem szükség ennek további következményeit, u. m. az kártékony rovaroknak, (melyeknek épen a éneklőmadarak leghatósabb üldözői) véghetlen szaporodását és ebből eredő károkat a természet és ember háztartásában részletebben előadni.

Azon macska, mely már egyszer madarakra s más effélékre künn vadászni volt, nemcsak a szabadban felette kártékony állattá, hanem azonutl a háztartás körül is teljesen érték és hasznos nélküli teremtménnyé vált. Ez egészen természetes. Őszszel ugyanis kövéren és hizottan jó haza; lusta, csak a meleg kályha körül heverész, mitem törődven az egerekkel, vagy épen a patkányokkal való fúrasztó harczzal. Számos eset bizonyítja, hogy olyan macska, mely a szabadban madarak és egyéb vadak gyilkolásával foglalkozott, a ház körül többé sem egeret, sem patkányt nem fogdos. De szabaduljon ki csak egyszer, vigyázatlanságunk következtében a kis kanári madár kálkjából, meglátjuk, mi hirtelen ott terem a kályhán mozdulatlanul szunyadozott kandúr és mily bámulatos gyorsasággal ragadja meg ártatlan prédját, mielőtt azt akadályozhatnók.

Rusz Károly többi közt következő példákat is felhoz a kóbor házimacskák ragadozására.

Egykor kint a mezőn sétálván, távolról nyulat hallok sivitani, és midőn oda siettem, — a hely színe egy kis terjedtségű, de nagyon sűrű krumpliföld volt, — eleinte csak egy középnyagású házimacskát látok gyorsan elfutni; de tovább kutatván, ott fekszik egy nagy nőstény-nyúl, melyet a macska épen megfojtott, s mely négy, majdnem teljesen kiöött fiat hordott méhében.

Egy földbirtokos barátom, ki gazdaságában semmi macskát nem tűrt, mellékesen említve, a

következő módon tudta magát az egerek ellen óvni. Szép házikertjében egy pár sűrű gyeptű volt és ezek alatt, különösen az épületek közelében, szekrényeket alkalmazott, félig a földbe, sündisznók számára és itt tenyészette ezen hasznos és különben ártalmatlan égrévadászókat. A padlásokon, pajtákban és istállóban pedig nyilásokról gondoskodott baglyok számára, és nem is tartott sokáig, hogy ezen jótékony vendégek nála megtelepedtek. Emellett a vakandokat is szorgosan és czélszerűen kímélte. A háztartás körül pedig egy kis pines végete igen sikeresen az egerek és patkányok elleni vadászatot. — Barátom gyönyörködött a számtalan zenekében, melyek — böles gondoskodása következtében — nemcsak a kertben, hanem egy szomszéd kis ligetben is megtelepedtek és senki által nem háborgatva, nemcsak a gyümölcsfákat hathatósan óvták, hanem az egész környéket gyönyörű éneklésükkel eltöltötték. De ki írja le boszuságát s fájdalomát, midőn egy tavaszi napon a gyümölcsösben s a ligetben majd minden madárfészéket kirabolva talált, köztük a csalogányok, egy pár nagy vadgalamb, egy fekete rigó és számos más ma látnak fészéket. Csakhamar kintűn, hogy a gonosztevő egy, majdnem két óra távolságban lakó szomszédnak macskája vala, mely lassanként egész idáig kiterjesztette rabló vadászatait.

Ha mindezekhez hozzáveszünk még, hogy a macskának gyilkolási dühe ellen az ágak likaiban tanyázó, s a természet háztartásában annyira hasznos oduköltők (hurkálók, czinkék stb.) sem biztosak, minthogy éles körmű lábával a legmélyebb és legszűkebb rejtekbe is hatolni s onnan martalékát előhuzni képes, — valóban csak ószinten örvendhetünk azon szokásnak, miszerint minden jóra való vadász a mezőn vagy erdőn rajt kapott macskákat kegyelem nélkül lelővi, vagy kutyáival halálra üldözteti.

Ha Vogt Károly a kecske, mint igen ártalmas állat felett kíméletlenül pálcázó tör, ezt hasonló jogosultsággal a házimacska irányában is tenni szabad volna. Mindamellett nem akarjuk a macskának, mint háziállatnak, jogosultságát, sőt szükségességét eltagadni, — legalább addig nem, míg kielégítő helyettesítésről, tán legjobban a fennebb leírt módon nem gondoskodtunk. De mint felügyelet nélküli, önkénytelen a szabadságba visszatérő ragadozó állat, a macska feltétlenül, mindenkor és mindenütt üldöztesek. Minden a nyáron át hazulról eltávozó macskákat meg kell ölni, miután az ilyen, mint egérfogó, a háztartásnál többé egy sem felel meg rendeltetésének. Vagy pedig, minthogy ezen javaslat követése idővel a házimacskák teljes kiirtását vonhatná maga után — tehát gondolkozni kell oly eszközökről, melyek által a macskának kártékony ki-vándorlását biztosan akadályozni lehetne.

(E. G. L.)

Egyveleg.

— (A napraforgó) hasznát hazai gazdálkodóink is kezdik lassankint belátni, azonban termelése csak Oroszországban érte el kellő mérvét, hol a mult évben 100,000 mázsát természetiek s másfél millió rubelt vettek be érte. — E növény hasznai következők: a gyenge hajtsókából zöldségétél főznek, szárát tüzelőnek s ennek hamvait hamuszirnak használják, magvát pedig süteményhez, marmeládhoz, leveshez, mandolajhoz, csokoládé-pótszernek stb. De legfőbb haszna, hogy belőle 40% igen jó s a repceolajnál értékes olajt őrtenek, s pogácsája hatalmas hizlaló szer.

— (Az Eszterházy-család ékszeréi) nemrég Londonban elővvezetettek. Az aranygyapjas-rend három érme darabonkint adatván el, az egyik 443 font strget, a másik 480, a harmadik pedig 651 font strget hozott be. Egy miniatúr rendjél 93 font strgen adatott el. Egy brillantokkal diszített sz. András-rend 313 font strgen, az angol Bath-rend pedig 335 font strgen vásároltatott meg. A különféle huszár-egyenruhákért 5541 font st. fővezdiszítványért 4525 ft. st. forgó és tolakért 7090 ft. st. kardkötőért 5344 ft. Ezenkívül volt még két más aranygyapjas-rend, az egyik brillantokba, a másik pedig brillant és smaragdba foglalva, az első 4149 a másik pedig 1532 ft. st. kelt el. A gyöngyökkel kihimzett huszár-öltöny — a mente egy úján 10,000 gyöngy vala — 2173 ft. st. hozott be. A különböző tárgyakért bejött teljes összeg 37,760 font sterlinget, vagyis 377,600 font tesz.

— (Hosszú versenypálya.) A londoni theakereskedők egy-egy tonna teher után egy font sterlinget s így 8—10 ezer forint jutalmat adnak azon hajónak, mely a fris theatermésből leghamarabb el látja a világvárost. A pálya több mint 3,600 geogr. mérföld és ki ily pályán nyertes, az méltán érdemel közfigyelmet s kitüntetést. E végett a csak néhány pályázó hajó elébe meg Skótszágól is számos hajó seregel egybe, annyival inkább, mert ezen vitorlások többnyire ott építettek. . . . Ez idén 9 vitorlás versenyre ott iszonyu károkat. Százakra menő juh elveszett, lóban, szarvasmarhában sok kár történt, sőt emberélet is esett áldozatul.

— (A „Debrecezen” gőzöst.) mely Pest és Esztergom között közlekedik, mult hétfőn Vácra alul este 9 óra tájban iszonyu szélvész lepte meg. A fedélzetet elborította a víz, sőt még a kabinokba is betolakodott. A kapitány a monostori sziget felé irányozta a hullámhánnya hajót, mely a part közelében megfeneklett, és ezáltal némileg biztonságba jutott. Az utasok siettek ki a hajóból a partra, miután a vihar tovább dühöngött. Midőn nagysokára a szélvész lecsillapult, a hajó megindult és öt órai késedelem után szerencsésen megérkezett a pesti kikötőbe.

— (A villám.) mely a f. hó elején uralkodott zivatartok alkalmával több helyt pusztított, május 9-én a gácsi várnak mindkét tornyába is beütött, oly erővel, hogy az egész nagy épület megingott bele. Az általa okozott kár állatokban és épületekben tetemes.

— (A budai várban.) a Ferdinánd hadtanya közelében, több fü játszott. Egyik ezek közül egész a faszaléret talált lépni, a mélységbe zuhant, és kitérte lábát.

Melléklet a Vasárnapi Ujság 20-ik számához 1867.

— (A magyar történelmi társulat) meg tartotta alakító közgyűlést az akad. kis termében, melyet Horváth Mihály igen szép alkalmi beszéddel nyitott meg. Thaly Kálmán jegyző az alapszabályok tervezetét olvasta fel, mi elfogadtatott, s az elnökség felkérte, hogy a kormányhoz nyujtsa be. Mintegy 40 tag volt jelen s köztük b. Eötvös J. miniszter, Csengery, Ipolyi, Wenzel, Toldy, Hunfalvy, Botka T., Tóth L., Nagy Iván, Pesty F., stb. A mint az alapszabályok helybenhagyása léérkezik, azonnal összehívják az új közgyűlést.

— (A zenészeket segélyező egylet) 1866- ik évi tiszta jövedelme 2198 ft-ra rugott. Összes vagyonja 15,247 ft.

Közlekedés.

— (Hajózás a Dráván.) A Marburg és Eszék közötti részen nem rég próbahajózást tettek egy csekély merületi hajóval, mely azonban nem szakértő kormányzás alatt egészen elomlott. A gőzös tehát újra kijavított, de a másik próbahajózás sem sikerült, mert a hajó ekkor sem volt kellőleg felszerelve. Most bessemer-aczéllból akarnak e járatra szánt hajókat építeni.

— (A közlekedési miniszter) tudósítá Trefort Ágostot, ki többekkel együtt a vasutak ügyében tudvalévőleg emlékiratot nyujtott be, hogy a pesti-miskolci, erdélyi, álföld-flumei és debreczeni-szatmár-mármaros-szigeti vasuti vonalak tárgyában az országgyűlés elé javaslatot fog terjesztani.

Balesetek, elemi csapások.

— (Tokajban) aszály, késői, fagy, árvíz egy-mást követik. Május 9-én oly erős jégzáró volt, a határon keresztül, hogy az egész tenyészet tönkre tette. Ugyanazon jégzáró Tálán is pusztított. Abauj-Szánthón, Mádon, Rátkán és Ónodon pedig felhőszakadás tett iszonyu károkat. Százakra menő juh elveszett, lóban, szarvasmarhában sok kár történt, sőt emberélet is esett áldozatul.

— (A „Debrecezen” gőzöst.) mely Pest és Esztergom között közlekedik, mult hétfőn Vácra alul este 9 óra tájban iszonyu szélvész lepte meg. A fedélzetet elborította a víz, sőt még a kabinokba is betolakodott. A kapitány a monostori sziget felé irányozta a hullámhánnya hajót, mely a part közelében megfeneklett, és ezáltal némileg biztonságba jutott. Az utasok siettek ki a hajóból a partra, miután a vihar tovább dühöngött. Midőn nagysokára a szélvész lecsillapult, a hajó megindult és öt órai késedelem után szerencsésen megérkezett a pesti kikötőbe.

— (A villám.) mely a f. hó elején uralkodott zivatartok alkalmával több helyt pusztított, május 9-én a gácsi várnak mindkét tornyába is beütött, oly erővel, hogy az egész nagy épület megingott bele. Az általa okozott kár állatokban és épületekben tetemes.

— (A budai várban.) a Ferdinánd hadtanya közelében, több fü játszott. Egyik ezek közül egész a faszaléret talált lépni, a mélységbe zuhant, és kitérte lábát.

Mi újság?

— (A képviselőház) máj. 16-án d. e. 11 órakor Szentiványi Károly elnöke alatt ülést tartott, melyben a képviselők nagy számmal, — a miniszterek mind jelen voltak. A mult ülés jegyzőkönyvének hitelesítése után elnök bemutatta az időközben beérkezett irományokat és felhívta a házat két alelnök s egy jegyző választására. Ez után Sztratinovics György interpellálta a belügyminisztert, és a kormánytól nyilvános elégtételt követel, azon eljárásért, hogy a belügyminiszter Zombor város képviselőjének szerb nyelven szerkesztett és hozzá intézett jegyzőkönyvét, magyar nyelven leendő haladéktalan előterjesztést végett visszaküldötté. Ülés vége 1/4 órakor.

— (Hírek a koronázásról.) A koronázási ünnepély alkalmára való díszítések főbb pontjáról már lehet némi tudósítást adni. Országos költségek következtül helyiségek díszítetnek föl: a Lloyd-épület, a plébánia-téren föllálandó két emelvény, a pesti plébániához, a kegyesrendiek és plébánia-templom között levő utca, a Ferencz-József-tér, az Albrecht-ut két pontja, t. i. az eleje és a vizkapu előtti rész. A Lloyd-épület egy aranyozott vörös párnán levő egyszerű koronát fog hom-

lokztatán viselni, melyet két lobogó környez; a főponton az ország czimere lesz. Az épület főpárkányzata bojtokkal, virágfüzerekkel és nemzeti övezettel lesz bevonva, mely ékítmények a virágokból készült bajor koronát fogják köríteni. Ez lesz kezdőpontja egy drága kelméből készült nagyszerű baldachinnak, mely aranyozott s cimerekkel beagatott oszlopokon fog nyugodni. Balra ékes függönyök lesznek bojtokkal és virágcsokrokkal. Az erkélyt, honnét a királyné a kardvágás cselekményét nézni fogja, virágkérté fogják átalakítani. Az erkély alatt 250 személyre alkalmas emelvény lesz. Az első emelet parkányzatától aranyozott rudon kelme-függönyök lebegnek az utca közepén, e rudat pedig aranyozott és cimerekkel díszített oszlopok fogják tartani.

— A lánchidnak, mely a koronázás alatt el lesz zárva, gyalogjárdaín székeket állítanak fel nézők számára. — Előkelő hölgyek jótékony czélú akadémiát terveznek a koronázás idejére. — A csász. gyermekek kedvéért gyermekünnepélyt rendeznek a zugligetben. — A vasutak és gőzhajó-társulatok igazgatóságai a koronázásra küldendő banderiumokat 50 százalék elengedése mellett készek Pestre szállítani. — A „Budapest” hajón, mely a királyt szállítja, egy díszlobogó fog lengeni a bajor czimmerrel. — A koronázásról közelebb az a hír kering, hogy későbbre, talán épen július végére halasztották. Azonban azon körülmény, hogy a meghívottak Bécsben már szétküldöztek, a diplomatiail testület is értesülést vett az ünnepélyről, s hogy a hazai hivatalos intézkedések folyton folyának, valószínű teszi ama hír alaptalanságát. Annyi azonban bizonyos, hogy a koronázás napja nincs meghatározva, s az valószínűleg csak is a most folyamatban levő országgyűlési tárgyalások menetétől függ. — A koronázás idején a városligetben kocsi-versenyt akarnak rendezni. — Gróf Stackelberg, a bécsi orosz követ, a nádor-utczában vett föl magánzállást. — Brassából és más szász városokból is lesznek koronázási banderisták, régi szász öltözékben. — A polg. vál. elnöksége köz-hírré teszi, hogy a koronázás idején a boltoknak és nyilv. üzleteknek be kell zárva lenni; azonban a boltokat megengedetik nézőhelyekké alakítani, csakhogy bennök a menet idején ki s bejárni nem szabad.

— (A budai kir. palotáról.) A budai kir. palotában a császárné lakosztálya öt, a császárné hat szobából áll. A császárné szobái falát violaszínű selyem-damaszk faliszőnyegek fődik, hasonlú virággal, közben arany díszítésű fehér paneaux. A butorzat mahagonifából van arany-nyal, a kárpitos munka sima violaszínű selyemből. A császárné tulajdonképeni lakosztálya a déli oldalon levő sarokszoba az első emeleten. Innen a kilátás egyrészt Pestre s a Pest mögött elterülő síkságra, másrészt pedig a Gellérthegy s a Csepel-szigetre nyílik. Az egyik tereben pompás Bösendorfer-zongora áll palisanderfából, bronz ékítményekkel. E lakosztályból elzárt lépcsőzet vezet a második emeletre s a földszintre. A császárné termei fehér-kék s piros árca díszítések, a különösen a dolgozó szoba-iróasztalai, étágéjai és könyvszekrényeivel pompás látványt nyujt. A palota kertje is oly gyönyörű, hogy ily ápolás mellett, minőben két év óta részeseült, díszre nézve tán nem sokára ki fogja állani az összehasonlítást a schönbrunnival is. Fekvére nézve természetesen fölülmulja, s a felségcs. panoráma, a mi innen a Duna, a két főváros s a Pest mögött elterülő lapályra nyílik, nagyon megnyerte a fejedelmi párt tetszését. A császárné a kápolnában meghallgatott mise után a délelőtti nagy részét a kertben tölti Ferenczy k. a. társaságában.

— (Udvari hírek.) Császár Ö Felsége Bécsbe utazása f. hó 18-kára volt kitűzve. — Kochmeister Frigyesné asszonyság a császárné által külön kihallgatásnak fogadtatott. Ebből általánosan azt következtetik, hogy Ö Felsége e nyarat is a Kochmeister-villában töltendő.

— (A nemzeti színház zenekarának) összes tagjai egy kérvényt szándékoznak benyújtani a magyar miniszteriumhoz, melyben abbéli közbenjárásért kéri, hogy László Ferencz koronázási miséjét a bécsi udvari zenészek helyett ők adhassák a szertartás alatt. Reménylhet, hogy lesz is sikere folyamodásuknak. — A fővárosi dalárdák azzal az eszmével foglalkoznak, hogy a koronázási díszmenetben testületileg részt vegyenek, s talán énekeljenek is.

— (A tavaszi lövészverseny) harmadik napján a Vándorlóurlovar-tétverseny nyerteg. Bathdyány Ist. Esperans the, — a 600 aranyos 2-ik csász. díjt id. gr. Henckel Hugó Gilecece Firstje, — a 200 aranyos Bathány-Hunyady díjt gr. Henckel Lászlár Dánielje, — a Nákó díjt gr. Károlyi Gyula Forgóséje, — az eladó verseny 400 ftját b. Kotze Rooksnestje, — az akadályversenyben első volt Blaskovich Ern. Nefejeitse, — a Handicap 500 ftját gr. Eszterházy Miklós Canaceje nyerte.

— (Biharmegye) közgyűlésében elvűl kimondta, hogy a megye szolgálatában érdemesültek nyugdíjazásáról gondoskodik.

— (Képviselő) Trenesénmegye vágúhelyi kerületében Kvassay László választatott. — Szelestey Lászlót a környéki kerület egyértelműleg képviselővé választotta.

— (A külföldi utazó magyarok) utleveleit ezental a magyar ügyi, vagy sürgős esetekben a Bécsben székelő magyar miniszter állítja ki.

— (A külföldi követségeknél) hir szerint mindentűt egy-egy magyar attaché fognak alkalmazni.

— (A magyar kormányt) az angol-ausztriai vámszerződés megkötésénél Kaucz Gyula fogja képviselni.

— (Alcsutól) írják, hogy József főhög, és neje, Klótid főhercezségasszony, még e héten oda érkeznek, s a nyár legnagyobb részét ott töltik. Csáládí öröm várja őket.

— (A magyar orsz. pénztár) részére Karácsonyi Károly Zomborból 1 darab porosz tallért, Szentmártoni Ferencz 3 huszást és 30 krt, végre Salamon Endre nagyváradi-szöllősi plébános egy 1000 ftrol szóló takarékpénztári könyvecskét küldött be a pénzügyminiszterhez.

— (Nyilvános köszönet.) Kossuth Lajos szatizenőt forintot küldött inségem enyhítésére. — Az emberi részvét e megható nyilvánulását föl-dobogott keblem az érzelemről, mely pillanatokra feledtet a méltatlan szenvedés fájdalomát, s melyet mindig érezék, mikor honfitársaim nemes jótékonyaságát tapasztalám. — Ez érzélemről hevűlve, sietek hálás köszönetemet nyilvánítani mindazok irányában, kik baltorsom viselését részvétükkel megkönnyíteni sziveskedtek. Örökösök a gondviselés jöletük felett, örökjűk különösen a hazának a hazán kívül oly becsos, oly drága élet fölött! Főlkérem a t. szerkesztőseget e nyilatkozatom közlésére. Tancsics Mihály. (M. U.)

— (A Margitszigeten) hir szerint 25 hold területet fognak kiosztani, melyre nyári lakokat építenek a választottak, azzal a kötelezettséggel, hogy 30 év mulva ingyen átengedik a birtokosnak. Három vendéglo s egy fürdőház építését is terve-lik, melyhez a kut már megis van sva. A kut, 24 óra alatt 100,000 akó vizet adand. Azonkívül nagyszerű kúszletek vannak a szigeten nagyszerű fürdőhely alakítására, melyre jó kilátást nyujt a Zsigmondy által furott artézi kut jó sikere.

— (Pestvárosi tisztújításának) folytatódagos eredménye köv. főjegyz. közg. Gerlóczy Kár. tszéki Janicek Józsa, főjegyz. Csengery Endre, főszámv. Cserhalmay Fer. főmérn. Szumrák Pál, főörv. Dr. Flór Fer. telekbíró Scholz Ant. alkarp. bel és lipótvárosban Stadler End. Terézvárosban Henszler Ign., József s Ferenczvárosban Pisztory Al. mez. kap. Keresztes Kár.

— (A hontmegyei honvédség segélyező egylet) elnökül Schuicz Bódog v. tábornoknak betegség miatti lemondása folytán Pongrácz István v. ezredest választotta. — Az egylet több határozatban intézkedett a volt honvédek, valamint ezek özvegyei s árvaik segélyezéséről.

— (A honvédségi ideiglenes bizottmány) tudomásra jött, miként állig hogy ez megalakult, és daczára annak, hogy kimondotta, miként ez semminemű pénzségélyezésekkel foglalkozni nem fog, már is találkozott egy egyén, ki ennek nevében pénzügyiúttal foglalkozik. Mint a nevezett bizottmánynak korrelőke kötelességemnek tartom, bárkinek ilyes eljárása ellen tiltakozni, és midőn azon bizonyos egyének ezen cselekvését család-nak nyilvánítom, intek mindenkit, hogy a részdetéstől óvakodjék. Pest, 1867. május 7. Nagy Jenő.

— (Máramarosmegye) szept. haván 150 éves emlékünnepét ülendí azon eseménynek, hogy a tatárokat Borsánál Sándru Lupuj borsai pap intézkedése folytán megverték.

— (A máramarosszigeti honvédek) 1849-ki zászlaját e napokban helyezték el ünnepélyesen a

T Á R H Á Z.

Irodalom és művészet.

— (Tomba Mihálytól), kinek nők számára irt imádságos könyve megjelenését mult számunkban jelentettük, közelebb „Halotti emlékbeszédek” jelennek meg, „néhány utófolászzsal”. 14—15 ivnyi kötet lesz, s előfizetése — 1 ft 20 kr — a kiadóhoz, Fraenkel Bernát miskolci könyváruhöz intézendő. Tompa neve oly ajánlat, mely minden egyéb ajánlatot fölölselegessé tesz.

— (Egy korszerű munka) tünt elő ismét, hossz-asz szünetelés után, könyvtárusainknál. Ez Bertha Sándor „Országgyűlési tározá” a 1830-ról, mely az V. Ferdinánd királyt koronázó országgyűlést írja le czélszerű rövidséggel, a kir. meghívólevél-től fogva a törvények szentesítéseig. Előjőnek abban a többek között: a kir. hitlevél (diploma inaugurale) pontjai fölötti országgyűlési vitakö-zások, — Erdély, Dalmatia, Gallicia és Lodomeria visszakapcsolatása, mely utóbbiakat III. Béla király szerző meg a magyar koronának, és csak I. Lajos halála után került a lengyel királyok hatalma alá, migsem Lengyelország első felosz-tatásakor 1773-ban, Mária Terézia által a magyar korona jogán visszaszerzetett, — Dalmatiát pedig szigeteivel együtt Kálmán királyunk sze-rezte meg a magyar koronának, és csak Zsigmond király alatt jutott az a velenceiek birtokába, s ebből, I. Napoleon megbukása után ausztriai császár és magyar király I. Ferenczébe stb. — A munka VIII. 298. lap nagy 8-ad rét, oldalvást tárgy és névjegyzetekkel. Ára 1 ft.

— („A börtönügy legújabb haladásai.”) mind a különböző rendszerek elméletére, mind azoknak gyakorlati alkalmazására nézve, különös tekintet-tel Magyarországra. „Ilyezimű munka jelent meg Bozóky Lajostól. Szerző az egyes börtönrendszereket ismerteti és bírálja, s érdekes vázlatot nyujt a börtönkérdés állásáról hazánkban, mely mint tudjuk fejlődésében az 1842-iki büntetőjavaslat óta megakadt, valamint a külföldön, melynek ha-dását a legújabb korig figyelemmel kíséri, nem-csak elméleti, hanem gyakorlati tekintetben is. Végül statistikai kimutatását adja az ausztriai s magyarországi büntfegyelmi ügynek 1863-ban s 1865-ben. — A könyv ára 1 ft. 60 kr.

— (Vámbéry) az angol bibliaterjesztő-társu-lat részéről megbízott, hogy a bibliát fordítsa le tatár nyelvre; s iveért 500 ftnyi munkadíjt kap.

— (Régiség-kidált.) A képművészeti-társulat helyiségeben rendezett régiségtárlat má-sodik kiállítása az elsőnél is érdekesebb és értéke-sebb tárgyakat foglal magában. A társulat minden kitelhető megtesz, hogy a közönségben a művé-szet iránti fogékonyságot felkeltse és táplálja. Most tehát csak a közönségtől függ, hogy abból hasznót huzva, ezáltal a hazai művészet terjedé-sét mindenben előmozdítsa. A tárgyak jól össze-állított névsora magyarazó szöveggel látatott el, és a helyiségekben 15 krét kapható.

— (Szepesi Imre) megint elkészült két latin ódával, egy saphicussal Zalka győri, meg egy alcaicussal Jekelfalussy székesfehérvári püspök tiszteletére.

Egyház és iskola.

— (Haynald Lajos.) kalocsai érsek praeconi-satiója Rómában folyó hó 17-én lesz. A főpásztor közelebb levelet irt a vall. és közokt. miniszter-hez, melyben biztosítja, hogy az eddigi közmükö-sedésben követett elvekhöz híven akarja jövőre is önfeledő szorgalommal s becsületességgel szol-gálni anyaszentegyházát, királyt és hazáját, és épen ezért a miniszternek az irányu minden ügye-kezeteit csekély tehetségeihez képest édes öröm-mel elősegíteni.

Közüntézetek, egyletek.

— (A magyar tud. akadémia) máj. 13-ik osz-tályülésében Wenzel Gusztáv r. t. olvasta fel „Visszapillantás II. Géza király korszakára” cz. művének első részét. Továbbá dr. Arányi Lajos értekezett „Vajda-Hunyad” váráról, e becses történeti emlékről az enyészettől megmentésére buzditván. — Thaly Kálmán a történettudományi izottság tagjává választatott.

szigeti kaszinóban. A zászlón Mária képe van s e képek története a következő: 49-ben a bujdokló honvédek magukkal vitték a zászlót s egy derék orosz papra akadtak, ki megengedte, hogy a zászló a templomban a többi egyházi zászló mellett helyeztesse el. De hogy a templomban kifüggesztésük, a zászlóra rá tették Mária képét, s egyből a többi zászló mellett szerencsésen fentartá a dícsőségnek ez egykor fenn lengett lobogóját.

— **(Az országgyűlés)** máj. 17-iki ülésében a tegnapi szavazatok köv. eredménye jelentetett be: **Alainkök Somssich Pál és Dósa Elek;** jegyző **Horváth Lajos.** A megválasztottak röviden megköszönvén a bizalmat, — a miniszterium fontos elöretérési olvasattak fel; u. m. a közönségi már határozatilag elfogadott munkálatnak törvénybe ezikkézésre iránti előterjesztés; továbbá az 1848-iki törvényeken szükséges némi módosítások. Ezek a következők: a nádori hivatalnak bold. István főherceg személyéhez kötött kir. helytartói jogkörének megújítása s a nádorválasztásnak egyelőre elhalasztása; a minisztereknek Ó Felsége általi kinevezése; a nemzetörégi törvények a honvédelmi rendszer megállapításig való felfüggesztése; az országgyűlésnek a költségvetés tárgyalása előtti esztendőleges eloszlása, s végre a császári kerület és katonai határőrvidéknek az országgyűlésre meghívását rendelő törvény ideiglenes felfüggesztése iránti javaslatok. Végül Wenckheim miniszter felett Stramimirovich tegnapi interpellációjára.

— **(Kinevezettek)** a pénzügyminiszteriumhoz: **Wenger Vincze** min. tanácsosa, **Péchy Antal,** **Gyüttő Laj,** **Gombos Gusztáv,** **Gombossy János** titkárok. **Greisinger Lajos** a bécsi pénzügyminiszteriumtól a magyarhoz helyeztetett át. — A helyettesminiszteriumhoz kinevezettek: **Aranyossy Sándor,** **Ghyecz Emil,** **Juhász Alb.,** **Marjalaky Kár.,** **Novák Laj.,** **Okolicsányi Zsigmond,** **Ruby Ant.,** **Valencsics Ant.** titkárok. **Zvoren Nánd.** s. hiv. igazgatóvá, **Lászy József,** **Machert Fer.** és **Akantiszt Ist.** aligazgatókká, **Poltányi Guszt.** t. s. h. aligazgatóvá. A közm. és közl. min. **Fackh Kár.** vasúti és hajózási biztossá.

— **(A fűmcsik)** Nep. János napján csász. és magyar zászlót tűztek szent János kápolnájára. Mire alatt pandurok jöttek Buceariból egy biztossal, s letelepék és lábaltapostok a zászlókat. Matkovich Gáspár népszerűségének nagy bajjal sikerült a buccariakat a bántalmazástól megmeneteni.

— **(A protestánsok)** ügyére nézve 1859. szept. 1. 2., 1860. máj. 15. és 1861. nov. 9-én kibocsátott nyílt parancsokat és rendeleteket 6 fős megszüntette.

— **(Reményiről)** azt írja a „Z. L.“ hogy egy háremben is játszott. Kabuli basa hirta meg konstantinápolyi háremébe, ahol a nők függöny mögött hallgatták, de néha látni is akarták, s félrelebbenték a függönyt. Reményi a zultán kívánságára szombaton este a palotában is játszott.

— **(Mazikából)** legközelebb azt írják, hogy Porfirio Diaz Queretaroiból kivevte a császáriakat, hogy Miramon elcsúszott, s Miksa megfutott. — **Puebla** bevételéről hajmerezett dolgokat írnak. Az ostrom alatt 300 ember esett el, város bevétel után pedig Porfirio Diaz mindeket agyonlővetett hadnagytól fölé.

— **(A párisi világtárlatrol.)** Egy francia köztutakra való gőzmozdony nagy feltűnést okoz. A legrosszabb uton is vágatva halad, rögtön megáll s egy ponton megfordul. Egy gépszeke is van kiállítva, mely óránként 7000, naponként 168,000, s hetenként több mint egy millió puskagolyt készít — A tárlat kertjében úgy látszik legkedveltebb hely kezd lenni a *chinate pavillon* és környéke, már a császár és császárné is több ízben meglátogatták, s egyúttal a divatvilág előkelő tagjai itt láthatók leggyakrabban. — A kiállítási palotát egy orosz társaság 41 milliót megvenni akarja, a császári bizottság azonban 50 millióra tartja.

— **(Budai nyári szinkor.)** A Bényei társulata folytatja előadásait, még pedig elég dícséretes eredménnyel és kitartással. A közönség néha szép, máskor gyerebb számmal látogatja az előadásokat, pedig soha sem távozik elégedetlenül, sőt többnyire nagyon jól mulat. Közelebből új operettet ígér ugyan, miután már a múlt hét folytatni is adott előt. E szorgalmas társaság valóban megérdemelné a melegebb pártolást.

— **(A bécsi katonai földírti társulat)** a jövő nyáron folytatni fogja részletes felvételeit Felső-Magyarországon. Az ez évi területet beleesnek a Tátra, Fátra, Mátra. További részletes földtani

tanulmányok fognak tétetni az Alföldet ezen hegyrészekkel összekötő részekben, nevezetesen Tokaj, Nyiregyháza, Dorogh, Hajdu-Böszörmény tájékán.

— **(Egy szolnoki parasztfuror)** tavaly az állott a lapokban, hogy az ottani fűszermalmi gőzgépet fából, egy penicillussal híven utánozta. A fiúnak megmutatták, hogy neve az újságokban áll, s az még nagyobbigyekezett sarkalta őt, úgy hogy ugyanazon művet még egyszer kifaragta, oly tökéletesen, hogy egyetlen szögcsékében sem hibázott. A mintát czérnával mozgásba lehet hozni, s akkor kicsiben úgy dolgozik, mint a nagy gép.

— **(Ritka élvezetben)** részesültek közelebb az ipolyásziak. Hangversenyt rendeztek az in-ségek javára, s a jótékony cél tekintetéből Stóger énekelte Erkel zongorakísérete mellett, Siposs Antal zongorázott és több-n szavaltak. A hangverseny után 500-nál több nyeregméltánytgrat soroltak ki. Végül pedig tánczra kerekedett a fiatal-ság és raktak kivilágos virradtig.

— **(Nem mind arany, a mi fénylik.)** A pesti divatúrú kirakatokban gyönyörű láncok, medaillonok, s joujouk láthatók, melyek egy nem rég feltalált keverékből készülnek, mely meglepőleg hasonlít az aranyhoz s ugy hívják, hogy „Talmi-arany.“ Az arany utazása e keverék által pompásan sikerült.

— **(Fiumében)** Aranyvári Emilia k. a. e. h. 7-én Fiume színeiben jelent meg, utána pedig horvát öltönytű táncos előkódott, kinek mindannyiszor ujjára legyintett, valahányszor megakarta ölelni. Ez allegorika roppant tapsot és él-jent idézett elő.

— **(K. K. Félégházán)** különös dolgok történnek. Egy ember u. i. a „S. Z. H.“ szerint egy ludért fogadott újonc fiaért helyettesít, de úgy, hogy a mit ez költ, s libái felnővén költenek és így tovább, az mind az övé legyen. A jó embernek ily számítása szerint a 7-dik évben, évenként csak tízével, már egy millió libája lenne.

— **(A postai szolgásméltyság),** t. i. a vezető, levélhordók, iradoszolgák és postakocsisok magyar egyenruhát nyerne.

— **(Csodagyermek.)** Budakeszből egy földmives 4 éves fiát mutatta be Balassa trnak. A gyermek gyöngye kora mellett erős, izmos és annyira megtermett, hogy 11–12 évesnek bátran megjárna, sőt férfsága teljes mértékben kifejeződött.

— **(Tanod József.)** cipész, nem régiben halt el Heiligenstadtban Bécs mellett, élte 114-dik évében. Utolsó lehelletétől jól látott és hallott. Született 1752-ben Sz.-György városában Magyarországon, hol inas lett egy cipésznél, később katonas a török háborúban is részt vett, hol őt sebet kapott. Katonaszolgálati idejének telte után Bécsbe ment, hol 1805-ig mesterségét űzte. A Napoleon elleni hadjárat alatt ismét katonas lett. Soha beteg nem volt, mindig mértékletesen s józanul élt és 11 év óta húst nem evett, melyet egyébiránt egész életében nem igen kedvelt. Ellenben a dohányzásnak nagy barátja volt, folyvást dohányzott s ugyszóval szájaiban pipával halt meg.

— **(A székiely kívándorlás)** megszüntetésére tett Kralovszky-alap közelebb 130 ftal szaporodott, M.-Vásárhelyen tavaly a sebesültek részre gyűjtött s most pénzre tett adományokból s ottani műkedvelők előadásából.

— **(Vadkertből)** Pestmegyéből több rendbeli tudósítást kaptunk az ottani községi tisztviselők választásáról. Ezekből az tűnik ki, hogy résztint illetéktelen, résztint tulhajtott befolyás által oly egyének választattak előjáróik, kik egyáltalában nem tekinthetők a nép választottainak. A választási eljárás is úgy látszik nagyon hibás volt, annyira, hogy az intézkedő szolgabírói saját esküdtje komolyan figyelmeztette e helytelenségre, de siker nélkül.

— **(A ferencvárosi paplak)** ugy látszik, különösen szemet szurt a tulajdonkán. Két év óta már nyolcz ízben történt benne tolvajlás. — **(A pesti házak)** ez idei bére, az adóhivatálnál tett bevételek szerint 7,804,874 ft.

— **(Választási adom.)** Egyik megyében elhatározták a konferencián, hogy a tisztviselőknek nem fődolog és szükséges a képesség, majd bele tanulhatnak a dogába. Erre felszólal gr. K. ügyvéd, s kéri magát valamely állomásra kijelölni, és pedig a főorvosira, mert — úgy mond — képességem ugyan nincs, de az urakat gyógyítgatva majd bejövök a gyakorlatba.

— **(A segesvári síkon.)** Demeter Sándor Petőfi sírjára hársfát ültetett. Ugyanígy sánál véli a segesvári síkon, hol van a nagy költő sírja, s erre nézve Papp Lajos, a székielek egyik derék kép-

viselőjétől kapott tudósítást. Hogyha a fák majd kiközdülnek, s az ünnepélyllyel szándékozik e helyet fölszentelni. De ha e fák csakugyan a nagy költő sírján zöldelnek, akkor nemcsak a fák fogják megjelölni a legnagyobb magyar költő sírját.

— **(Kézdi-Vásárhelyen),** mint az ottani ref. lelkész **Szekély István,** Nagy József, nyug. főhadnagy e h. 8-án 50 darab es. k. aranyat küldött be ref. egyházhoz a 3 évvel ezelő megindított népisikolai alapítókra növelésért. Ugyane buzgó férfiú összes fekvő vagyonát végrendeletileg a ref. egyháznak hagyományozta.

— **(Névváltoztatások.)** Fajkmtjer testvérek Nagyváradon **Mocsári,** Ifkovies István Pesten **Időnyira,** Alper Ernő Igln **Alpár,** Koscsi János Estergomban **Csontosira,** Lautschacher Ferenc Pesten **Lőcsire,** Polzberger Döme Pesten **Bányára** változtatta nevét.

— **(Ananász gyümölcs ajándék az irói egy-letnek.)** Ifj. Haller Ferenc gr. Fehéregyházáról egy gyönyörű korai ananászösvényt cserépben, érett gyümölcseivel s koronával ellátva, küldött kiállítás végett „a gazdasági és kertészeti országos Bazárba.“ E kora gyümölcsnek eladási árát a termelő sajnálódzóan felkérte az irói segélyegyletnek ajánlotta fel.

— **(A pesti molnártó betemetése)** végre valósul, Cservén Mórész 2600 frtért vállalkozott rá, azon kötelezettséggel, hogy földdel és homokkal october végéig a munkát befejezi.

— **(Haldiozások.)** Deceky Károly tanuló, kinek Tormaházy Szatir álnévvel az „Üstökös“ olvasói gyakran találkoztak, meghalt. — **Szalay** volt honvédtiszt a budai írgalmasok kóródájában május 12-én elhunyt. — **Dr. Pauler** egyetemi tanár e napokban veszté el Budán lakott 73 éves édesanyját.

— **(Adakozások.)** A „Vasárnapi Újság“ szerkesztőségéhez beküldtek:

Táncsics Mihály részére: a debreczeni ref. főtanodai olvasó-egylet 5 ft.

A Wandrák-család részére: Pestről Zolnay Sándor és Jenő összesen 1 ft.

Adakozások Pákh Albert síremlékére.

VIII. közlés. A „Vasárnapi Újság“ szerkesztőségéhez beküldtek:

Polárol: Nádory Nándor 50 kr. Nádory Vilmos 50 kr. — Cselegéldi Zámolyi József 50 kr. Zámolyi Mária 25 kr. Zámolyi-Tóth Otília 25 kr. Gombos Pál 50 kr. — Filiszl Sárkány Sámuel 20 kr. Sárkány Lina 20 kr. Sárkány Etel. Ida és Ilka 10–10 kr. Összesen 1 forint. — Péteriről Dobronovszky Károly 20 kr. — Sifókáról Fleischmann Adolf 20 kr. — Nagy-Várudról Martinák Mátys 10 kr. — A varannói olvasó-egyleti tagok Hazai Odón által 10 ft. — A debreczeni ref. főtanodai olvasó-egylet 2 ft. — Kocsordról Bernát Mihály 1 ft. — Bécsebl Soós Károly 20 kr. — Csinkotáról Melina Mihály 40 kr. — Pestről Enyedy Miklós 50 kr. — Alsó-Némedről Vörösmarthy József 30 kr. Kaszap Antal 20 kr. Garai Ferenc 20 kr. Vörös János 20 kr. Várady János 30 kr. Debreczenből Borsos Ferenc 1 ft. — Pestről Hannig János 1 ft. — Hanváról Hanvay Károly 1 ft. — N.-Csabáról az evang. gimnázium tanulói M. K. tanár által 2 ft. 30 kr. (Az egyes adakozók: Bajcsy Géza, Belanka János, Binder Nándor, Csepregi János, Galli Béla, Hrabovszky Lajos, Jánosy Imre, Kliment Mihály, Knak Ernő, Lövy Jakab, Okos István, Ormai Kálmán, Petrovsky Mihály, Szailer Elek, Szailer Gyula, Schwartz Samu, Simkó Antal, Szemán Kálmán, Weisz Jakab, Weisz Ede. 10–10 kr.; és Rimler Lajos 30 kr.)

A VIII-ik közlés összege 24 ft. 60 kr.

Az I–VII. közléssel együtt begyűlt eddig összesen 667 ft. 70 kr. és 1 db. ezüst huszas.

— **(Részletes kimutatás)** az előbbi közlésben megemlített adakozásokról:

Törkos Károly gyűjtése Orosházán: (I. VI. közlés):

Az orosházi kaszinó 10 ft. Bula Mihály 20 kr. Dáni József 1 ft. Fodor Ferenc 50 kr. Foltény Ignác 10 kr. Gabovits Döme 1 ft. György Vilmos 20 kr. Harasnyai Sándor 20 kr. Hercegh Gábor 20 kr. Járósy Mihály 20 kr. Josa Lajos 30 kr. Juhász Tivadar 10 kr. Kodó Márton 20 kr. Kovács János 20 kr. Kovács István 10 kr. Lichtman Dávid 10 kr. Lúbek Jakab 10 kr. Masztro József 10 kr. Mikola István 10 kr. Osko János 20 kr. Molnay Károly 10 kr. Nako Döme 10 kr. Perger József 20 kr. Prónai József 20 kr. Pusztai Ádám 10 kr. Rajki József 10 kr. Ritter János 10 kr. Stanóczy László 20 kr. Singer Henrik 20 kr. Sulyok Ede 10 kr. Székács Pál 10 kr. Székács István 1 ft. Székács János 10 kr. Szimonidesz János 20 kr. Tenner Ignác 20 kr. Törkos Károly 50 kr. Törkos Imre 30 kr. Tuzentaler Sándor 50 kr. Ujfalussy Dezső 30 kr. Vandik János 10 kr. Vangyel Szilárd 20 kr. Vitéz István 10 kr. Vitéz Mihály 15 kr. Huszár Ferenc 10 kr. Összesen 25 ft. 35 krajczár.

Alexy Sándor gyűjtése Rosnyón és K.-H. Várallyán (I. VI. közlés):

Sziklay Ede 1 ft. Sziklay Viktor 2 ft. Özv. Sárkányó 2 ft. Czékus Aranyhalmy Malvin 1 ft. Stymel Imre 5 ft.

Szontagh Imre 1 ft. Erőssy Lajos 2 ft. Roszty József 1 ft. Gál János 1 ft. Ujházy Dávid 1 ft. Várjon Gábor 1 ft. Madarász Rezső 1 ft. Farkas Jenő 1 ft. Vass Károly 1 ft. Fekete Nándor 1 ft. Spisák György 1 ft. Markó János 30 kr. Markó József 50 kr. Markó András 30 kr. Nehrer Mátys 50 kr. Hritz József 40 kr. Kiss Antal 40 kr. Czékus István 20 kr. Özv. Hornbacherné 20 kr. Kalmár László 20 kr. Kalmár László 50 kr. Haytsi Sándor 20 kr. Kramadasek Károly 50 kr. Scheffer Gusztáv 20 kr. Petach Emil 50 kr. Sziklay Béla 30 kr. Sziklay József 50 kr. Sziklay Géza 20 kr. Kransz Lajos 50 kr. Kiss Bertalan 50 kr. Kiss István 20 kr. Özv. Alexy Lajosné 20 kr. Alexy Odón 30 kr. Feymann Antal 50 kr. Schösszer Lajos 40 kr. Schösszer Albert 30 kr. Szercesen Lajos 20 kr. Benkner Gyula 20 kr. Benkner Gusztáv 40 kr. Gyurky Lajos 20 kr. Fábry Károly 10 kr. Lehotay Gusztáv 20 kr. Malardusz Gusztáv 40 kr. Pazár Miklós 30 kr. Ecsedy Tivadar 30 kr. Medveczy János 20 kr. Hirsch N. János 30 kr. Petrovics János 50 kr. Pekár Sándor 30 kr. Stymel Sámuel 10 kr. Meyer Imre 20 kr. Idősi Porubszky Károly 20 kr. Rády József 30 kr. Kajaba Lajos 40 kr. Engel Rezső 20 kr. Tormay Sándor 10 kr. Cserey Rezső 14 kr. Stör Antal 30 kr. Szepes András 30 kr. Gaultinsky János 20 kr. Kubinyi Alajos 20 kr. Langhamer Béla 10 kr. Öndy Károly 20 kr. Bajkó Tamás 10 kr. Radvány Ferenc 20 kr. Ifj. Pósch József 20 kr. Flutsch Endre 20 kr. Dorogszágh Kornél 40 kr. Justh Imre 10 kr. Erőssy János 20 kr. Czibesz Gyula 20 kr. Perjesy János 20 kr. Horváth Sándor 20 kr. Vass Béla 20 kr. Polony 10 kr. Halasy testvérek 20 kr. Vítális Vendel 10 kr. Staller Gyula 20 kr. Begula Miksa 20 kr. Glósz László 10 kr. Stymel Dániel 10 kr. Mikola Kálmán 20 kr. Lengyel Sámuel 25 kr. Váraly Ferenc 30 kr. Ludman Vilmos 30 kr. Márton Aurél 20 kr. Brószty György 10 kr. Benedicty Tivadar 30 kr. Ziman D. 30 kr. Hegedűs Károly 20 kr. Fialka 20 kr. Kengyel Sámuel 20 kr. Hevesy Bertalan 30 kr. Ifj. Sziklay Ede 30 kr. Markó Sándor 20 kr. Szercesen László 20 kr. Hirt Lajos 10 kr. Szobonyai József 20 kr. Rudnay József 20 kr. Berény Imre 20 kr. Irányi Adolf 10 kr. Irányi Ferenc 10 kr. Mandel 20 kr. Radvány Sámuel 20 kr. Leszik Károly 20 kr. Garay Alajos 20 kr. Herwegh József 20 kr. Földes Lajos 20 kr. Pretory József 10 kr. Tomalek András 10 kr. Kassay 30 kr. Babek József 20 kr. Horváth Márton 20 kr. Kronberger József 10 kr. Horváth Dániel 10 kr. Venczel Mihály 10 kr. Kovács Mihály 10 kr. Stromp József 10 kr. Blasko Lajos 20 kr. Ifj. Porubszky Károly 10 kr. Solán János 20 kr. Stromp Dániel 20 kr. Pósz József 10 kr. Ujházy Sámuel 20 kr. Hafner Antal 20 kr. Özv. Löv Mihályné 20 kr. Löv Lajos 20 kr. Özv. Sztankovitsné 20 kr. Alexy Sándor 40 kr. X. X. 15 kr. — Összesen 51 ft.

Fábry János gyűjtése Rimaszombaton (I. VI. közlés):

Tirscher István 1 ft. Szepessy Gusztáv 1 ft. Bronts István 1 ft. Ecsesgy Ferenc 40 kr. Ethay Károly 20 kr. Miklovics Ferenc 1 ft. Szeremely Kár. 40 kr. Tóth József 40 kr. L. T. 40 kr. P. P. 40 kr. Ozló Ferenc 20 kr. Tibély Zs. 40 kr. Lennér Ferdinánd 10 kr. Terhes Lajos 10 kr. Harastay Béla 10 kr. Ján János 20 kr. Simon Endre 10 kr. Szics István 20 kr. Sütő István 10 kr. Hamalár Károly 40 kr. Lengyel Samu 10 kr. Hudoba Samu 20 kr. Tórk János 10 kr. Abonyi János 10 kr. Széplaky Lajos 1 ft. Bronts János 10 kr. Szöllösy István 10 kr. Sándy Gyula 20 kr. Szabó József 10 kr. Bakasy József 20 kr. A. P. 20 kr. Soós Miklós 20 kr. Soós Teréz 20 kr. Sevelay Károly 40 kr. Gouthard Alajos 20 kr. Sz. B. 10 kr. Vozáry György 10 kr. Kalla Mihály 30 kr. Ethay Frigyes 10 kr. Kálmán Frigyes 10 kr. Szűcs István 20 kr. Bronts András 10 kr. Perjesy Ferenc 10 kr. Benyó Lajos 10 kr. Lichárd 40 kr. Kármán 20 kr. Bakasy István 20 kr. Fábry János 30 kr. Fábry Géza 10 kr. Ifj. Sütő István 10 kr. Miklovics György 20 kr. Szentiványi Miksa 20 kr. Dr. Richter 10 kr. Maniel József 10 kr. Illés Károly 10 kr. Piskálzky Endre 10 kr. Bornemisza László 10 kr. Borsody József 20 kr. Török Bálint 30 kr. Farkas Endre 20 kr. Zehery János 10 kr. N. N. 20 kr. Simonka József 10 kr. Zsember Adolf 5 ft. Valaki 10 kr. Kohn Adolf 50 ft. Szontagh Károly 20 kr. Szerényi János 20 kr. Schlipka F. 20 kr. Kraetschmar Adolf 1 ft. Konyka Kálmán 10 kr. Nagy Ferenc 10 kr. Ifj. Borbély Ferenc 10 kr. Róth Lajos 10 kr. Vozáry Károly 10 kr. Sz. Sándor 1 ft. Zwicker 40 kr. Ifj. Benyó József 10 kr. Képosztás József 30 kr. Ebbecky Emil 1 ft. Szentmiklósy Miklós 1 ft. Lengyel Andor 20 kr. Szobozsaly Ferenc 30 kr. Lovasvári Lajos 10 kr. Ragályi Gyula 10 kr. Lengyel György 10 kr. Bornemisza István 10 kr. Polgári Károly 1 ft. Szentmiklósy Aladár 10 kr. Danielisz Gusztáv 20 kr. Idő. Szentmiklósy Ant. 20 kr. Somokédy Kár. 20 kr. Fáy Tamás 20 kr. Okolicsányi Gásp. 1 ft. Cibur Gusztáv 10 kr. Benkár József 10 kr. Dapsy József 50 kr. Doloschall István 10 kr. N. N. 20 kr. Danielisz Károly 1 ft. Kende 40 kr. Kuhinka István 2 ft. Tamás F. 10 kr. Összesen: 35 ft. 70 kr.

Csemiczky Pálné és Tompa Mihály gyűjtése (I. VII. közlés):

Csemiczky Pálné 1 ft. Vad András 1 ft. Beke Bálint 1 ft. Marissy Mórész 1 ft. Ifj. Dapsy Pál 1 ft. Csemiczky Pál 1 ft. Hanvay Zoltán 1 ft. Miklovics Ferenc 1 ft. Id. Dapsy Pál 1 ft. Szathmári Király István 1 ft. Szentpétery Sámuel pelsőci ref. pap 50 kr. Majomi József alsó-szuhaí

ref. pap 40 kr. Lőrinczi Endre 40 kr. Valaki 10 kr. Valaki 10 kr. Valaki 10 kr. Döszeghy Zsigmond 1 ft. Mocsáry Eszter 50 kr. Soós Lajos keleméri ref. pap 50 kr. Bornemisza László 50 kr. Szabon János esperes 1 ft. Zárközi János ref. pap 20 kr. Tóth Sámuel 10 kr. Na y Pál 10 kr. Rethy József 30 kr. Katona Pál 20 kr. Simon Sámuel 15 kr. Valaki 10 kr. P. D. 30 kr. Bata Bálint 50 kr. O. F. 40 kr. Özvegy Abaffy Jánosné 1 ft. Molnár-Abaffy Erzsébet 1 ft. Bornemisza István 1 ft. Török Kálmán 1 ft. Özvegy Dióssy Aladár 50 kr. Tompa Mihály 10 kr. neje 10 kr. fogadott leányuk 10 kr. egyik segédpap 10 kr. másik segédpap 10 kr. a többi hához tartozók tíz krajczárjával 30 kr. = 80 kr. 22 ft. 75 kr.

A körmendi kaszinó ivén következők adakoztak (I. VII. közlés):

Horváth mérnök 30 kr. Riedl József 10 kr. Frey János 40 kr. Horváth Károly 20 kr. Kerecsényi János 10 kr. Gígler Imre 10 kr. Simon Sándor 10 kr. Saska Dániel 10 kr. Kárvil Ferdinánd 10 kr. Csiga József 10 kr. Flieger Mihály 10 kr. Deutsch Miksa 20 kr. Jenev József 20 kr. Berger Zsig. 10 kr. Kenderessy Miksa 10 kr. Leithner Endre 40 kr. Donner József 20 kr. Hunits Károly 10 kr. Makai Károly 10 kr. Makai Kár. 10 kr. Spieker János 10 kr. Kauders Mórész 10 kr. Schumann 20 kr. Dr. Lauffer 20 kr. Weinhofer Károly 20 kr. Dr. Preysz 10 kr. Mátyás Sándor 10 kr. Szakács Mihály 10 kr. Rác János 10 kr. Anyos 40 kr. Kund Samu 10 kr. Koll K. 20 kr. Henrikovich Sándor 10 kr. Heszy Lajos 30 kr. Wojta Károly 20 kr. Söveg-jártó 40 kr. Mohn 20 kr. Halász Lajos 20 kr. Munser 20 kr. Simon Frigyes 10 kr. Összesen 7 ft.

Eötvös Lajos jogász gyűjtése a pápai ref. főtanodában (I. VIII. közlés):

Baditz Lajos 20 kr. Baditz Ottó 10 kr. Kis Aladár 10 kr. Horváth Lajos 30 kr. Vámos Károly 20 kr. Bontz Gyula 10 kr. Bartalos István 10 kr. Bakó Imre 20 kr. N. N. 40 kr. Bacsa Béla 30 kr. Egy pesti jogász 20 kr. Egy pápai jogász 10 kr. Gál Lajos 10 kr. Szűcs Gedő 70 kr. Gunyics István 10 kr. Kenessey János 10 kr. Puskás József 10 kr. Pfeifer Károly 30 kr. Dezsé Dániel 10 kr. Saary Lajos 10 kr. Egy valaki 10 kr. Veisz Emil 20 kr. Nagy Károly 10 kr. Raszás Dezső 10 kr. Poór Sándor 30 kr. Márkus Imre 10 kr. Kis Antal 10 kr. Titl József 50 kr. Bogaras Mihály 20 kr. T. M. s. 20 kr. Nagy Ernő 70 kr. Molnár Gyula 30 kr. Szakonyi Kristóf 32 kr. Vajda Lajos 10 kr. Pap Elek 10 kr. Tóth Gyula 10 kr. N. N. 10 kr. Barczal Dezső 30 kr. P. L. 20 kr. Jezericsky Kálmán 10 kr. Marton Ignác 10 kr. Szentmiklósy Gyula 10 kr. Pongrácz Fer. 10 kr. Müller Ad. 10 kr. Doktorics Sám 10 kr. Valaki 10 kr. Még egy valaki 20 kr. N. N. 10 kr. Krausz Ad. 20 kr. Rác Gy. 50 kr. Somogyi Kálmán 30 kr. Schönberger Jakab 10 kr. Kálmán Lajos 10 kr. Sárközy Zsigmond 10 kr. Ihsz Lajos 20 kr. Palffy István 20 kr. Baranyai József 20 kr. Vidos József 20 kr. Egy pápai jogász 25 kr. Szakonyi Kálmán 10 kr. Egy valaki 10 kr. Vikár Kálmán 10 kr. Szemes Imre 10 kr. Péteri Károly 10 kr. Cseh Sándor 10 kr. N. N. (szabadi) 10 kr. Esztel Gusztáv 10 kr. Kelemen János 10 kr. Ny. Kis J. 10 kr. Szabó Pál 10 kr. Vörös Pál 10 kr. Szilágyi Kálmán 20 kr. Lengyel Lajos 10 kr. Szabó Lajos 10 kr. Kun György 10 kr. Vida Péter 10 kr. Horváth János 10 kr. Füstös János 10 kr. Garcsik Béla 10 kr. Szűcs Lajos 20 kr. Soos Géza 10 kr. Vadnai László 20 kr. Fehér Kálmán 10 kr. Főse Béla 10 kr. Főtanodai képzőiskola 10 kr. Horváth Kálmán 30 kr. Szűcs Ákos 10 kr. Galamb Vilmos 10 kr. Csenghelyi Mór 10 kr. Szűcs Dezső 10 kr. Zeke Laj. 10 kr. Bogdy Laj. 10 kr. Kovács Ján. 10 kr. Mé-száros Istv. 20 kr. Eötvös Laj. 53 kr. — Össz. 16 ft. o. 6.

— **(Igazítás.)** A V. U. 18-dik számában a Pákh Albert síremlékére Rosnyóról és K.-H. Várallyáról Alexy Sándor ur által beküldött összeg nyomda-hibából 51 helyett 50 ft. volt téve; míg Rimaszombatról Fábry János ur által beküldött összeg 35 ft. 70 kr. helyett 36 forint 70 krra. A két hiba egymást kiegyenlíti, s így a fő összeg nem változik.

Nemzeti színház.

Péntek, máj. 10. „A navarrai királyné regéi.“ Vigjáték 5 fel. Irta Scribe és Legouvé; ford. Komlósy K.-né.

Szombat, máj. 11. „A varázos bábi.“ Opera 5 felv. Verdítől. Nuszbeck k. a. a színházi képeze növendéke ez alkalommal már mint szerződtet tag lépett föl, s a nagyményű fiatal énekesnő a közönség ezuttal is kitűnő fogadásban részesült.

Vasárnap, máj. 12. „A király házasságai.“ Vigjáték 3 felv. Irta Tóth Kálmán.

Hétfő, máj. 13. „Az erdő szépe.“ Szinmű 5 felv. Irta Feuilleit; ford. Felek.

Kedd, máj. 14. „Fehér nő.“ Opera 3 felv. Boieldiéntől. Szerda, máj. 15. „A házasság.“ Vigjáték 1 felv. Irta Benedix; ford. Radnóti.

Csütörtök, máj. 16. „Trobadour.“ Opera 4 felv. Verdítől. Szwarts Róza k. a. a színházi képeze növendékének 2-ik fellépése.

S

Gazdasági gépek.

A közelgő időnyre nem mulasztom el, a t. cz. földbirtokosokat s mezei gazdákat mindennemű

locomobile, cséplőgépek

(gőz- és járgányerőre),

vetőgépeim és szállítható malmaimra stb.

figyelmeztetni, s illetőleg azokat a legjobban ajánlani. Mindazon uraknak, kik különösen a külföldi gyártmányok iránt bizonyos előszeretettel viselkednek, bátor vagyok csak azt megjegyezni, — miszerint minden alkalmat megragadván, a külföldi versenytől soha vissza nem riadtam — sőt nyilvános küzdőterre is felhíván őket, — azon helyzetben vagyok, hogy számtalan bevőmet megnevezhetem, kik gépeimet szilárd munka s jó anyagra nézve, az angol gyárakból kikérült gépeknek jóval elbe helyezik.

Illustrált árjegyzékek kívánatra bérmentve küldetnek meg.

A árak a legolcsóbbra határozva osztr. ért. bankjegyekben.

Raktár Pesten: feldunator 16-ik sz. alatt.

Sigl G.

2108 (4-6)

gépgyára, Alsergrund, Bécsben.

Marhabetegségek s marhavész ellen

mint legkínálóbb óvszer ajánlatik a B) 1965 (9-10)

korneuburgi marhapor

a magas os. kir. ausztriai, kir. porosz, és kir. szász kormányok által engedélyezve, — a hamburgi, londoni, párizsi, müncheni és bécsi érkekkel kitüntetve és óvóságok az angol királyné és porosz király udvari istállókban sikeres alkalmazása által megpróválva.

Valódi minőségben kapható:

PESTEN Török József gyógyszerésznél, király-utca 7. sz., Thalmyer A. és társai, Halbauer testvérek, Glaz J., Rakodczay A., Kindl és Fröhlich. — BUDA: az udvari gyógyszerárban — Aradon: Probat F. J., Tones és Freiberger. — Abony: Lukács A. — Aranyos-Maróth: Edinger M. — Brassó: Heszheim és társai, Gyertyánffy és fia. — N.-Becskerek: Nedelkovics. — Debreczenben: Bignio J., Csanak J., Dettán: Braumüller. — Déva: Lengye. — D.-Földvár: Nadhara P. — Eperjesen: Zsembery J. — Eszéken: Deszátly J. — Esztergomban: Bierbrauer C. J. — Egerben: Tschögl J. — Gyöngyösön: Kocziánovich. — Kassán: Novelly A. — Kolozsvárt: Wolf. — Komáromban: Kun-Szt.-Miklós: Csapp G. — Belloni A., Ziegler és fia. — Kőszeg: Bründl J. — Mohács: Kögl, Altmann. — Nagyváradon: Janky A. — Nagy-Kanizsán: Feszler és Rosenberger. — Nyíregyháza: Reich és Pawlovits. — Pancsován: Rauehan és fia és Graf. — Paks: Flórian J. — Pozsonyban: Scherz F., Hackenberger testv., Waritek, Kovács J. — Pritz: Filó J. — Rozsnyon: Pösch J. — Sopronban: Pachhofer L., Müller P., Mezey A. — Szekesfehérvárról: Legmann A. L., Kovács P. — Szegeden: Aigner. — Selmeczen: Dimák, Zelenka. — Szepesváralján: Fest J. B. — Szolnokon: Schefflik István. — Sz. Somlyó: Ruszka J. — Sziszecken: Dietrich A. — Temesvárról: Maxer és Sailer A., Babusnik. — Trecsenben: Kulka és Weisz. — Veszprém: Bodendorfer. — Varsádon: Halter F. — Kőterben: Veszprém: Lang J. és Tuskau M. — Verőce: Bész J. K. — Ó-Zsolyon: Langer A. — Zala-Egerszeg: Hubinsky A. — Zeliz: Steyrer A.

Süketség!

Porte voix en miniature d'Abraham à Paris.

Egy hallási szernek felfedezése, mely hatását tekintve vége, minden egyebet fölmúl, mely mindaddig ezen baj enyhítésére használatban volt. Ezen kis szer alig észrevehető, midőn a ful szerint szerkesztve, csak egy centiméter átmérőjű, és oly tetemesen hat a hallásra, hogy a leghíányosabb életmű visszanyeri ezáltal tevékenységét. A betegek részt vehetnek a közönséges mulatságokon, a kellemetlen zugás is, melyet az ember szokás szerint érez, végkép elmúlik. Szóval, ezen felfedezés minden csak lehető előnyt nyújt ezen iszonyú betegségre vonatkozólag. Ezen hallási szer párja, nyomtatott használati utalvánnyal együtt 9 ft. o. 6. Bőrmentes tudakozókra számos bizonyítványt küldetnek át a szer kitűnő hatásáról. 2072 (5-6) Főrakhely: Pozsonyban, WIGAND FR. KÁROLY könyvkereskedésében.

Ajánlközás.

Egy legjobb korabeli övegyasszony, mint társalkodónő, gazdasszonyi, vagy gyermekek mellé felügyelőnőül egy tisztességes házban a vidéken, vagy Buda-Pesten alkalmazást keres. — Bővebb tudósítást ad a „Vasárnapi Ujság” kiadóhivatala (egytem-utca 4-dik szám alatt.)

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatott sajtó nyomdájában Pesten 1867 (egytem-utca 4-dik szám alatt.)

2131

Mindennemű

(2-3)

valódi, természetes
és ezidei töltésű

ÁSVÁNYVIZEK

folyvást kaphatók

PFEIFER ISTVÁN,

fűszerárak és ásványvizek kereskedésében Pesten, a 2. matrózház, az uri és zsibáros-utca szögletén.

Előfizetési felhívás

MAGYAR UJSÁG

njabb folyamára.

Előfizetési feltételek:

Postán küldve:

Buda-Pesten házhoz küldetve:

Egy óra 1 ft. 50 kr.	Egy óra 1 ft. 40 kr.
4 óra (junius—szept.) 6 „ — „	4 óra (junius—szept.) 5 „ 40 „
7 óra (junius—decz.) 10 „ 50 „	8 óra (junius—decz.) 9 „ 40 „

A „Magyar Ujság” című politikai napilap, szabadelvűsége, független állása, következetes iránya és szigorúan alkotmányos elvénél fogva a nemzetnél már is a legnagyobb részvétnek örvendő, — a közönséget buzgó pártolásra, előfizetésre és terjesztésre annál inkább felkérjük, mert e lap egyedül képviseli a magyar lapirodalomban az érintett irányt és elveket, és mert a mellett, hogy a többi nagy politikai lapnál olcsóbb, mindazt kellő terjedelemben hozza, a mit amazok.

A Magyar Ujság kiadó-hivatala

(Pest, egytem-utca 4-dik sz. a.)

(2-3)

Biztos és gyors kiűrtása

patkányok s egereknek,

egy os. kir. kizár. szab. patkány- s egérpusztító szer által gyertya-formában.

Egy darab ára 50 kr. a. é. F) 1969 (18-19)

Valódi minőségben kapható:

PESTEN: Török József gyógyszerésznél, király-utca 7-ik sz. a., továbbá:
N.-Becskerek: Nedelkovits. — Csakortnyán: Káráz A. — Eperjesen: Zsembery J. — Jassanova: Dudovits J. — Keszthelyen: Wünsch F. — Kolozsvárt: Wolf J. — Pozsonyban: Scherz F. — Sopronban: Pachhofer. — Soborsin: Franke A. — Szombathely: Pillich J. — Varsádon: Halter D. F. — Verőczen: Bész J. K. — Uraknál.

STÖCKBAUER JÁNOS

cs. kir. szab. asztalosmester Pesten, kismező-utca 36-dik szám alatt,

ajánlja vendégfogadók, kávézók, cukrászok, mészárosok s fénypécszeknek az általa feltalált, s évek hosszú során az illetők általános megelégedésére használatban levő, most tetemesen megújított és szabadalommal ellátott

hűtő-készülékeit

(Kühl-Apparate),

melyek csekély jég felhasználásával minden kívánalomnak tökéletesen megfelelnek. — E hűtő-készülékek, a szükségletnek képest a helyiséghez mérve — minden megkívánt nagyságban készíttetnek, 1 akótól 2 akóiig, azaz: 80 pintet tartalmazó hordókban, élelhető osztályú vagy anélkül; épenugy készíttetnek légmentesen zárt hűtő-készülékek is — jéghasználat nélkül — melyért a szilárd és tartós munka maga kezekedik.

Ajánlközik továbbá **SZERKEK** lakozására s azok befosztására ét-szobák, termek, kávéházak stb. számára.

Átvállal egyzersmind mindennemű

butor- és építési asztalos munkákat,

melyek kivétel a legújabb áron s gyorsan eszközöli.

Vidéki megrendelések, utánvét mellett, gyorsan és pontosan teljesíttetnek. 2116 (3-3)

21-ik szám.

Tizenmegyedik évfolyam.

Pest, május 26-án 1867.

Előfizetési feltételek: a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt: Egész évre 10 ft. — Fél évre 5 ft.

Csupán Vasárnapi Ujság: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft. — Csupán Politikai Ujdonságok: Egész évre 6 ft. — Fél évre 3 ft.

Hirdetési díjak, a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságokat illetőleg: Egy, négyeszer használt petit sor, vagy annak helye egyszeri ígtatásnál 10 krba, háromszori vagy többszöri ígtatásnál csak 7 krba számíttatik. — Kiadó-hivatalunk számára hirdetőmennyeket elfogad Bécsben: Oppelik Alajos, Wollzeile Nro. 22. és Haasenstein és Vogler, Wollzeile Nro. 9. — Bélyeg-díj külön minden ígtatás után 30 ujkr.

Bogovics Imre.

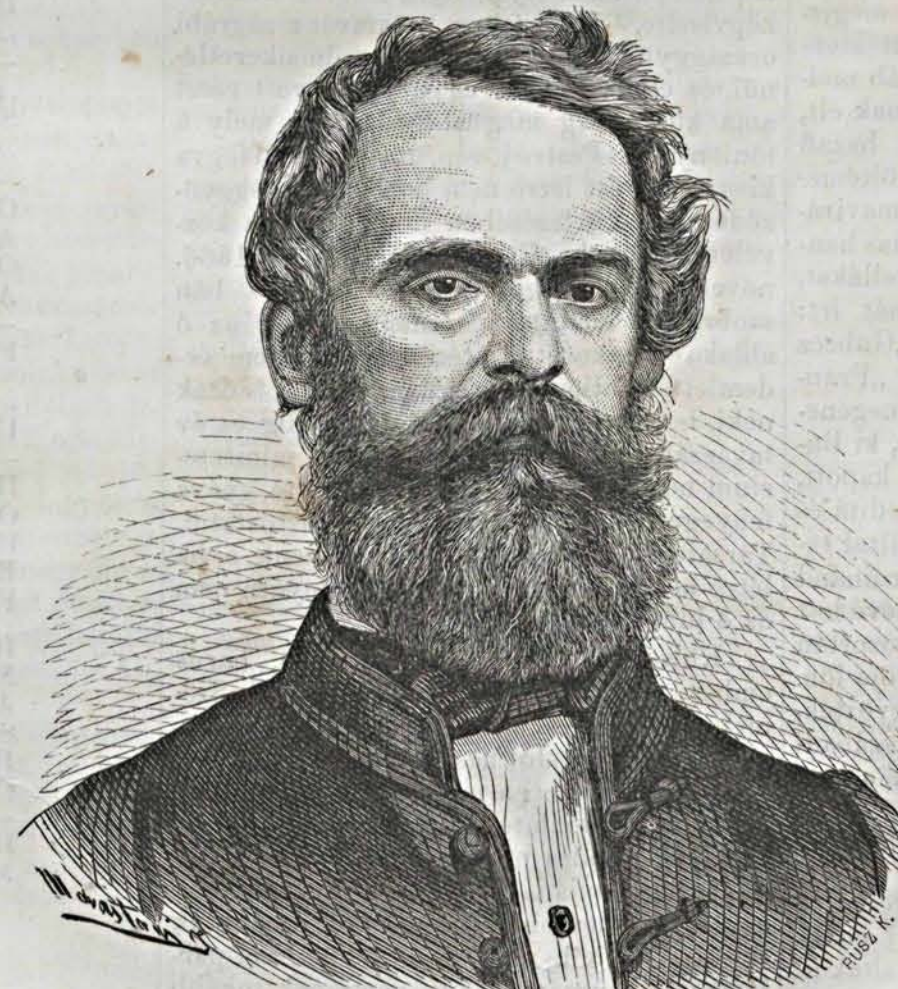
Mióta I. Ferdinánddal az ausztriai ház a magyar trónra lépett, a horvát és magyar nemzet sokszor állott szemben ellenségkép. A Dráván túl mindig talált harcosokat azon rendszer, mely ellen Magyarországon a Bocskayak, Bethlenek, Tökölyiek fegyvert ragadtak, és Rákóczi kuruczaival szintugy harczolt a horvátok, mint 1848-ban a honvédekkel. A török által Krajna és Styria szélére szorított Horvát-Tótország egészen német befolyás alatt állott; hogy azonban ennek dacára a magyar-koronától napjainkig el nem szakadt s a bensőbb viszony mindannyiszor megújult, sőt szorosabbra fűződött: leginkább annak köszönhetjük, hogy mindig voltak a horvátok között oly férfiak, kik Horvátországnak Magyarországgal együtt-tartása szükségétől át voltak hatva, — a minő Bogovics Imre is, jelenleg az unionista pártnak lelke a horvát országgyűlésen.

Bogovics Imre (horvátul Mirko) 1816. febr. 2-án Varsádon született. Atyja Pál, Szőgyény Zsigmond kir. személy-nőknél jószágigazgató, anyja, vasmegeyi magyar asszony, a Szőgyény családnak rokona volt. Nyolcz éves korában (1824) a varsádi gimnáziumban kezdő meg tanulmányait. 1831-ben egy évet Szombathelyen töltött a magyar nyelv megtanulása végett, melynek szükségességét a horvátok hova-tovább jobban kezdék érezni, s 1832-ben Zágrábba ment, a philosophiát végezni. Mint 14 éves fiut „Gróf Benyovszky” című színműnek előadása a varsádi színpadon, az irodalomra lelkesíté; Zágrábban az akkori bán, gróf Gyulay által tartott hadgyakorlatok pedig a katonai pályára ragadták. Hiába mondott ellent atyja, hiába szabott neki féltve meggondolási időt: a fiu 1833-ban mint hadapród (cadet) a Leopold főherczeg nevét viselő 53. sz. horvát gyalogezredbe lépett és 7 évig katonáskodott; de előmenetelre a békés időben semmi kilátás nem lévén, kilépett a katonaságból s a zágrábi

akademián a jogot mint magántanuló elvégezte.

Katonáskodása alatt kezdődött Horvátországban ama nemzeti irodalmi mozgalom, mely (az illyrismus neve alatt politikai célokat is tűzvéni ki) csakhamar a magyarok, „az ázsiai tatár faj” ellen való gyűlöletre, s elszakadási vágyakra vezetett. Bogovics lelkesedéssel karolta fel az irányt, mely irodalmi nyelvet akart teremteni az ósdiak ellenében, kik a közpályán a latin, családjuk körében a német nyelvet használták, míg a köznéppel szemben a parasztnyelvet is be-

hangra. Elméletileg igazuk volt a magyaroknak, mert a mostani Horvátországot: Zágráb, Varasd, Kőrös megyéket, melyek még a vegyesházi királyok alatt ugy Magyarországhoz tartoztak, mint jelenleg a bánági vármegyék, nem illették meg azon jogok, melyekkel a régi Horvátország — most végvidék vagy török tartomány — birt; azonban három század alatt Horvátország foszlányaival, neve és igényei is átmentek az előbbi Tótország azon részére, melyet ma Horvátországnak neveznek. Az ifju horvát nemzedék nemcsak nemzet akart maradni,

BOGOVICS IMRE.

de még nagy nemzeté is fejlődni, és el nem ismeré, hogy egy régi országgyűlési szónok kifejezése szerint „csakugy kell alkalmazkodnia a magyarsághoz, mint Trecsenvármegye tótjainak.” Meg kell vallani, hogy a magyarok fitymálták inkább, mint nyomták a horvátokat, mi azonban még jobban fájt oly embereknek, mint Bogovics. Egyikévé lett a legszorgalmasabb illyreknek, ambar sohasem jött azon gondolatra, hogy Horvátország végkép elszakadjon a magyar koronától, mire már azon tájban Gáj, az egész mozgalom atyja, és számosan társai közül elég világosan törekedtek.

Az előrelátó, az anyaország-hoz ragaszkodó horvát-magyar párt szintén sorakozván, a küzdelemnek színhelye főkép Zágráb-megye lett. Az 1842-diki tisztújításon az illyr párt győzött, Bogovics aljegyzőnek választott. 1843-ban a pozsonyi országgyűlésen a távollévő Örsich György gróft képviselte; 1844-ben Pesten a királyi táblán ügyvédi oklevelet nyert és Kőrös-megye táblabírájává lett. Ekkor

jelentek meg első költeményei „Ljubice” (Ibolyák) cím alatt, melyekben későbbi nejét, Lentulay Benedek leányát dicsőíté (1843). Időközben lejárt a zágráb-megyei illyr tisztikarnak ideje és mindkét párt erősen készült a tisztújításra. A választásnapján (1845. jul. 29.) a magyar párt följött Suvich József lett alis-